

به ره و ئه نارکیزم

ئیریکو مالاتیستا

و. له فارسییهوه: ههژین



له بلاوکراوهکانی سهکۆی ئه نارکیستانی کوردستان

ژماره (٤)، ئایاری ٢٠١٠

ژیاننامە

بەرەو ئەنارکیزم

دیمۆکراسی و ئەنارکی

شۆرش لە پراکتیکدا

بیروکەمی میریی باش

لە بارەمی دادگەییکردنمەوه:

خەباتی چینایەتی یا نەفرەتی چینایەتی؟

jyanname

berew enarkîzm

dêmkorasî û enarkî

şorrş le praktîkda

bîrokey mîrîy baş

**le barey dadgeyîkirdinmewe:
xebatî çînayetî ya nefretî çînayetî?**

خوینهرانی هیژا، له راستیدا له ئەرشیقی نووسەر “ئیریکو مالاتیستا” دا نامیلکهیهك بهنیوی “به ره و ئاناركیزم” پهیدا نابیت یا ئه گهر هه شبیت، من لیی ئاگادار نیم و بو یه که مجار پارسال بوو شتیکی وا به زمانی فارسی ده رکهوت.

ئهم وتارانهی که له م نامیلکه دا هاتون، هه موویان وهك تاک وتار له و پوژنامه و گوڤارانهدا بلا بوونه ته وه، که نووسەر یا هاوکار یا سه ره پهرشیگه ریان بووه. ته نیا ئه وه نه بیت که نووسەر وتاریکی به و نیوه وه هه یه و لیڕه شدا هه ر به و نیوه وه هاتوو. من وهك وه رگیڤری کوردی ئهم وتارانه، له بهر گرنگی بابه ته کان و پاراستن و پاکی له گواستنه وه دا هه ر به هه مان نیوه وه، که وه رگیڤری فاسی ئاماده ی کردوون، نامیلکه که بلاوده که مه وه؛ واته به نیوی “به ره و ئه نارکیزم”.

وهك وه رگیڤریك، سه ره پای پابه نديم به بنه ماکانی وه رگیڤران و له بهر چا و گرتنی چا وه پروانی خوینهرانی هیژا، هه ولّم داوه به پیی توانا و ئه و شاره زایبانه ی که تا هه نووکه له لام گه لاله بوون، خه می پاراوی و خاراوی زمانی نووسینم بدن. هه ر بویه لیڕه دا به جی و گونجاوی ده زانم، که داوا له خوینهرانی هیژا به گشتی و زمانزانان بکه م، هه ر هه له یهك له پینووس یا باری پیزمانی یا که موکوپیهك له وه رگیڤران و نه گه یاندنی واتا و مه به ستی نووسەر، بهرچاویان ده که ویت، سوپاسگوزاریان ده بم، ئه گهر ئه رکی ئاگادار کردنه وه و ره خنه ئاراسته کردنی بکیشن.

چونکه ئه گهر خه می خوینهری به ده ره به ست و ره خنه گری په یگیر نه بیت، مالی زمانی کوردی له روخاندایه و له شکری نووسهرانی زمانه زانان، خه ریکی داگیرکردنی پانتایی رۆشن بیریمان.

xwêneranî hêja, le rastîda le erşîvî nûuser “ Êrîko Malatêsta”da namîlkeyek benêwî “berew anarkîzm” peyda nabêt ya eger heşbêt, min lêy agadar nîm û bo yekemcar parsall bû ştêkî wa be zmanî farsî derkewt.

em wtaraney ke lem namîlkeda hatûn, hemûyan wek tak wtar lew rojname û govaraneda bllawbûnetewe, ke nûser ya hawkar ya serperşîgeryan buwe. tenya ewe nebêt ke nûser wtarêkî bew nêwewe heye û lêreşda her bew nêwewe hatuwe. min wek wergêrrî kurdî em wtarane, leber gringî babetekan û parastin û pakî le gwastneweda her be heman nêwewe, ke wergêrî fasî amadey kirdûn, namîlkeke bllawdekemewe; wate benêwî ”berew enarkîzm”.

wek wergêrrêk, sererray pabendîm be bnemakanî wergîran û leberçawgirtî çawerrwanî xwêneranî hêja, hewllim dawê bepêy twana û ew şarezayyaney ke ta henûke lelam gellalle bûn, xemî parawî û xarawî zmanî nûsînîm bden. her boye lêreda becê û guncawî dezanim, ke dawa le xwêneranî hêja begîştî û zmanzanan bkem, her helleyek le rênûs ya barî rêzmanî ya kemukurîyek le wergêran û negeyandnî wata û mebestî nûser, berçawyan dekewêt, supasguzaryan debim, eger erkî agadarkirdnewe û rexne arastekirdnî bkêşn.

çunke eger xemî xwênerî bederbêst û rexnegrî peygîr nebêt, malî zmanî kurdî le ruxandaye û leşkrî nûseranî zmannezanan, xerîkî dagîrkirdnî pantayî roşinbîrîyman.

ئېرىكو مالاتيستا Errico Malatesta

ئېرىكو مالاتيستا (14ى دېسەمبەرى 1853 – 22ى جولای 1932) ئەنارکیستیکى ياخى بوو. زۆربەى ژيانى لە دوورخراوگە لە دەرەوہى ولاتەكەى ئىتالىا بەسەربرد و بەسەریەكەوہ زیاتر لە 10 سالى لە زینداندا بەسەربرد. چەند رۆژنامەيەكى رادیکالى نووسیوہ و بلاوکردووہتەوہ.

مالاتيستا لە سانتا ماریا کاپوا قىتەرہ Santa Maria Capua Vetere، لە ھەريميک لە کاستیرتا Castera (باشوورى ئىتالىا) لەدایک بووہ. وى بەھوى نامەيەكەوہ كە بو شا (فيكتور ئيمانويلى دووم)ى نووسى بوو، دەستگیر کرا، كە تىیدا سكالای لە نادادوہرییە خوڭجىيەكان کردبوو، ئەوہ يەكەمین زیندانیبوونی دريژماوہى بوو و تەمەنى تەنیا 14 سال بوو.

كاتيک كە لە دانشگەى ناپلس Naples، لە بواری پزىشکيدا خەريکى خویندن بوو، لەتەك کۆمارىخوای مازانیان ئاشنا بوو؛ بەلام لە سالى 1871دا بەھوى بەشداری لە خوڭپیشاندا لە دانشگە دەرکرا، بەرادەيەك بەھوى شەيدايى بو کۆمۆنەى پاريس و بەرادەيەكیش بەھوى دۆستايەتى لەتەك کارملو پالادینۆ، بە لکى ناپلس ئەنجومەنى نيونەتەوہيیەوہ پەيوەست بوو و لە ھەمان سالییدا بە شیوہى خوڭفیرگەرى چاککردنەوہى ئامیرو ئەلەکتریکارى فير بوو.

سالى 1872 چاوى بە میخایل باکونین کەوت و لەتەك وى لە

Êrîko Malatêsta (Errico Malatesta)

êrîko malatêsta (14î dêsemberî 1853 – 22î cûlay 1932) enarkîstêkî yaxî bû. zorbey jyanî le dûrixrawge le derewey wllatekey îtalya beserbird û beseryekewe zyatir le 10 sallî le zîndanda beserbird. çend rojnameyekî radîkallî nûsîwe û blawkirduwetewe.

malatêsta le santa maria kapwa vêtêre Santa Maria Capua Vetere, le herêmêk le kastêrta Casterta (başûrî îtalya) ledayk buwe. wî behoy nameyekewe ke bo şa (vîktor îmanwêlî dûm)î nûsî bû, destgîr kra, ke têyda skallay le nadadwerîye xocêyyekan kirdbû, ewe yekemîn zîndanîbûnî drêjmawey bû û temenî tenya 14 sall bû.

katêk ke le danişgey naplis Naples, le bwarî pzîşkîda xerîkî xwêndin bû, letêk komarîxwazî mazanyan aşna bû; bellam le sallî 1871da behoy beşdarî le xopîşanda le danişge derkra, beradeyek behoy şeydayî bo komuney parîs û beradeyekîş behoy dostayetî letêk karimlu paladîno, be lkî naplis encumenî nêwneteweyyewe peywest bû û le heman sallîşda be şêwey xofêrgerî çakkirdnewey amêr û elektrîkarî fêr bû.

sallî 1872 çawî be mîxayl bakunîn kewt û letêk wî le

کۆنگره‌ی نییونه‌ته‌وه‌یی سنت ئایمه‌ر به‌شادری کرد. مالاتیستا، چوار سال دواتر، کۆمه‌کی پاگه‌نده‌ی نییونه‌ته‌وه‌یی له‌ ئیتالیا کرد؛ دووباره‌ وی به‌ هو‌ی ئه‌و چالاکیانه‌وه‌ ده‌ستگیر کرابه‌وه‌.

له‌ ئه‌پرێلی 1877دا، مالاتیستا، کارلو کافیرۆ Carlo Cafiero له‌ کۆری Russian Stepniak ئه‌ندام بوون (کۆرێک بوو له‌ روسیه‌ له‌ سه‌ده‌ی 19دا، که‌ Sergius Michaelovitch Kravchinski سه‌روکی پۆلیسی نه‌ه‌ینی روسیه‌یان له‌ سا‌لی 1878دا به‌ خه‌نجه‌ر کوشت).

مالاتیستا و کارلو کافیرۆ و ئاندریا کۆستا Andrea Costa and Carlo Cafiero له‌ته‌ک 30 که‌سی تر، یاخیوونیکیان له‌ هه‌ریمی بینیفینتۆ Benevento ده‌ست پیکرد و به‌بێ پیکدادان ده‌ستیان به‌سه‌ر گونده‌کانی لی‌تینۆ Letino و گالۆ Gallo دا گرت. شو‌ر‌ش‌گ‌یر‌ه‌کان به‌ل‌گه‌نامه‌کانی باج و سه‌رانه‌یان سووتاندن و کۆتایی میرایه‌تی پاشانه‌یان راگه‌یاند و پێشوازییان لێ کرا: ته‌نانه‌ت که‌شیشی‌کی خۆجییی پشتیوانی خۆی لی‌یان راگه‌یاند. به‌لام پاش به‌جیه‌ش‌تنی گالۆ له‌لایه‌ن سه‌ربازانی میریه‌وه‌ ده‌ستگیر کران و پاش 16 مانگ زیندانی به‌ر دران.

پاش کۆمه‌لێک هێ‌رش‌ی تیرۆریستی بو‌ سه‌ر خێزانی پاشایه‌تی و پارێزه‌رانیان، که‌سانی رادیکال که‌وته‌ن به‌رچاودی‌ری به‌رده‌وامی پۆلیس. ته‌نانه‌ت و پێ‌رای ئه‌وه‌ی که‌ ئه‌نارکیسته‌کان رایان ده‌گه‌یاند هێ‌چ په‌یوه‌ندیان به‌و هێ‌رشانه‌وه‌ نییه‌، مالاتیستا، که‌ لایه‌نگری شو‌ر‌ش‌ی کۆمه‌لایه‌تی بوو، ئه‌ویش که‌وته‌ ژێ‌ر ئه‌و چاودی‌ریانه‌. پاش گه‌رانه‌وه‌ی بو‌ ناپل، وی ناچار بوو به‌ ته‌واوی

kongrey nêwneteweyî sint aymer beşadrî kird. malatêsta, çwar sall dwatir, komekî pagendey nêwneteweyî le îtalya kird; dûbare wî be hoy ew çalakîyanewe destgîr krayewe.

le eprîlî 1877da, malatêsta, karlo kafîro Carlo Cafiero le korri Russian Stepniak endam bûn (korrek bû le rusye le sedey 19da, ke Sergius Michaelovitcih Kravchiniski serokî polîsî nhênî rusyeyan le sallî 1878da be xencer kuşt).

malatêsta û karlo kafêro û andirya kosta Andrea Costa and Carlo Cafiero letek 30 kesî tir, yaxîbûnêkyan le herêmi bènêvento Benevento dest pêkird û bebê pêkdadan destyan beser gundekanî lêtîno Letino û galo Galloda girt. şorrişgêrrekan bellgenamekanî bac û seraneyan sûtandin û kotayî mîrayetî paşaneyan rageyand û pêşwazîyan lê kra: tenanet keşîşêkî xocêyî piştîwanî xoy lyêan rageyand. bellam paş becêhêştî galo lelayen serbazanî mîrîyewe destgîr kran û paş 16 mang zîndanî ber dran.

paş komellêk hêrîşî tîrorîstî bo ser xêzanî paşayetî û parêzeranyan, kesani radîkall kewtne berçawdêrî berdewamî polîs. tenanet wêray ewey ke enarkîstekan rayan degeyand hîç peywendîyan bew hêrşanewe nîye, malatêsta, ke layengrî şorrîşî komellayetî bû, ewîş kewte jêr ew çawdêrîyane. paş gerranewey bo napil, wî naçar bû be tewawî

ئیتالیا به جی بهیلائی، به هوی ئهه هه لومه رجه وه، خولی دوور خراوه یی ئهه دهستی پیکرد.

سالی 1878 بۆ ماوه یه کی کورت چووه میسر و سهردانی ژماره یه ک له دۆستانی ئیتالیا یی کرد، به لام زۆر به خیرایی له لایه ن کونسولگه ری ئیتالیا وه له وئ دوور خرایه وه. له کاتی گه شته کهیدا و پاش کارکردنی له سه ر که شتییه کی فه ره نسی و ریگرتن لی له چوونه ناو بۆ سوریه، تورکیه و ئیتالیا، له شاری مارسى دابه زی و له و یوه چووه جنیف له سویسرا و دواتر تیکه ل به هه ندیک کۆر و کۆمه لی ئه نارکستی بوو. له وینده ری له ته ک ئیلیزه ری کلو Elisée Reclus و پیتەر کرۆپۆتکین Peter Kropotkin کۆمه کی ده رکردنی بلاو کراوه ی La Révöte کرد. ئه گه ر چی وی زۆر زوو له سویسرا ده رکرا و له سالی 1880 دا، پاش تیپه ربوونی به رپۆمانیا، پاریس و به لجیکا به ره وه له نده ن گه شتی کرد.

مالاتیستا له له نده ن وه ک به سته نی (گیمه ر) فروش و میکانیک کاری ده کرد و له سالی 1881 دا له کۆنگره ی نیونه ته وه ییدا به شدارى کرد، که له وه وه نیونه ته وه یی ئه نارکیست پهیدا بوو. له سالی 1882 دا چووه میسر تا کو له دژی داگیرکارییه کانی ئینگلته ره خه بات بکات، دواتر پاش سالی ک به نه یی گه راپیه وه ئیتالیا. له فلورانس دهستی به بلاو کردنه وه ی هه فته نامه ی ئه نارکیستی پرسى کۆمه لایه تی La Question Sociale کرد، که تییدا خۆشه ویسترین نامیلکه ی له نیوان جوتیاران Fra Contadini بۆ یه که مین جار بلاو کرده وه. مالاتیستا له سالی 1884 دا گه راپیه وه ناپلس، له باریکدا که چاوه ری بوو سی سال له

îtalya becê bhêllêt, be hoy em helumercewe, xulî dûrixraweyî ew destî pêkird.

sallî 1878bo maweyekî kurt çuwe mîsr û serdanî jmareyek le dostanî îtalyayî kird, bellam zor be xîrayî lelayen kunsulgerî îtalyawe lewê dûr xrayewe. le katî geştekeyda û paş karkirdnî Leser keştîyekî ferensî û rêgirtin lêy le çûne naw bo surye, turkye û îtalya, le şarî marsî dabezî û lewêwe çuwe cnêv le suyisra û dwatir têkell be hendêk korrukommellî enarkistî bû. lewênderê letak êlîze rêklu Elisée Reclus û pîter kropotkîn Peter Kropotkin komekî derkirdnî bllawkrawey La Révôte kird. eger çî wî zor zû le suyisra derkra û le sallî 1880da, paş têperrbûnî be romanya, parîs û belcîka berew lenden geştî kird.

malatêsta le lenden wek bestenî (gêmer) froş û mîkanîk karî dekird û le sallî 1881da le kongrey nêwneteweyîda beşdarî kird, ke lewewe nêwneteweyî enarkîst peyda bû. le sallî 1882da çuwe mîsr taku le djî dagîrkariyekanî îngiltere xebat bkat, dwatir paş sallêk be nhênî gerrayewe îtalya. le fluranis destî be bllawkirdnewey heftenamey enarkîstî pirsî komellayetî La Question Sociale kird, ke têyda xoşewîstrîn namîlkey lenêwan cutyaran Fra Contadini bo yekemîn car bllawkirdewe. malatêsta le sallî 1884da gerayewe naplis, le barêkda ke çawerrê bû sê sall

زیندان به سهر ببات - تاكو پهرهستداری (سهروکاری) قوربانیا نی نهخوشی كولیرا Cholera بکات. جاریکی تر، وی بو ههلهاتن له زیندان له ئیتالیا رایکرد و چوو ههلههاریکای باشووری. له سالێ 1885 ههوه له بوینس ئایریس ژیا، لهویندهری وی دهستی بهبلاوکردنهوهی سههرلهنوویی La Question Sociale کرد و له پیکهینانی یهکهمین یهکیتی کریکارانی خهباتکار له ئهرژهنتین، یهکیتی نانهواکان بهشداری کرد و لهوئ کارایی ئهناکیستی له بزافی کریکاریدا بو سالانی دواتر بهجیهیشت.

لهتهک گهرا نهوهی بو ئهروپا له سالێ 1889 دا، وی رۆژنامهیهکی بهنیوی L' Associazione له شاری نیس (شاریک له باشووری فهرهنسه) تاكو ئهوه دهههه که ناچار بوو به خیرایی بهرهو لهندهن ههلبیت، بلاو کردهوه. بو ههشت سالێ دواتریش مالاتیستا له لهندهن نیشتهجی بوو، بهلام گهشتگهلیکی نهینی بو فهرهنسه، سوئیسرا و ئیتالیا دهکرد و لهتهک تریدا دیل مارمول Tarrida del Marmol بو کونفرانسیک له ئیسپانیا گهشتی کرد. به دریزایی ئهوه ماوهیه وی بهشیک له نامه گرنگهکانی، لهوانه Lanarchia ی نووسی. پاش ئهوه له سالێ 1907 دا مالاتیستا له کونگره نیونهتهوهیی ئهناکیستی ئهستهردام بهشداری کرد، لهویدا مشتمرپکی دووقوولی لهتهک پییهر مونات Pierre Monatte دهبرارهی پهیههندی ئهناکیزم و سهندیکالیزم کرد. مونات وای نیشاندادهات، که سندیکالیزم شوڕشگیڕانهیه و ههلهومهرجی شوڕشی کومهلایهتی دهسهبهردهپهخشینیت، له کاتیکدا که مالاتیستا ئاوی دهبرپری که سهندیکالیزم بهتهنیا بهس نییه. وی پی وابوو، که یهکیتییه پیشهیهکان ریفورمیستن و تهنا تههندیک جار بوی ههیه کونهپاریز بن. ههروهها لهتهک

le zîndan beser bbat –taku perestdarî (serukarî) qurbanyanî nexošî kulêra Cholera bkat. carêkî tir, wî bo hellhatin le zîndan le îtalya raykird û çuwe emerîkay başûrî. le sallî 1885ewe le boyinis ayrês jya, lewênderê wî destî beblawkirdnewey serlenwêy La Questione Sociale kird û le pêkhênanî yekemîn yekêtî krêkaranî xebatkar le erjentîn, yekêtî nanewakan beşdarî kird û lewê karayî enarkîstî le bzavî krêkarîda bo sallanî dwatir becêhêşt.

letek gerranewey bo ewrupa le sallî 1889da, wî rojnameyekî benêwî lli Associazione le şarî nîs (şarêk le başûrî ferense) taku ew demey ke naçar bû be xêrayî berew lenden hellbêt, bllaw kirdewe. bo heşt sallî dwatrîş malatêsta le lenden nîştece bû, bellam geştgelêkî nhênî bo ferense, suyisra û îtalya dekind û letek trîda dêl marmol Tarrida del Marmol bo konifransêk le îspanya geştî kird. be drêjayî ew maweye wî beşêk le name gringekanî, lewane llanarchiaî nûsî. paş ewe le sallî 1907da malatêsta le kongrey nêwneteweyî enarkîstî emistredam beşdarî kird, lewêda miştumrrêkî dûqollî letek pîyer monat Pierre Monatte derbarey peywendî enarkîzm û sendîkalîzm kird. monat way nîşandedat, ke sindîkalîzm şorrişgêrraneye û helumercî şorrşî komellayetî deseber derrexsênêt, le katêkda ke malatêsta away derbrî ke sendîkalîzm be tenya bes nîye. wî pê wabû, ke yekêtîye pîşeyyekan rîformîstin û tenanet hendêk car boy heye koneparêz bin. herweha letek

كريستيان كورنيليسين Christiaan Cornelissen، يه كيتييه
 كريكاربيه كاني ئەمەريكايان بە نموونە ھېنايەت، كە ئەو
 يەكيتييه كاني كريكاراني شەرەزا، ھەندىك جار بۆ پارىزگارى لە
 رېوشوئى تارادەيەك بەرتەرى خويان لەتەك كريكاراني سادە
 دەكەونە ناكۆكيەت. مالاتيستا سالى 1912 لە دادگەي پۆليسى
 شەقامى بۆ police court bow street بە تاوانى سووكايەتى و
 سنووربەزاندن داواكرا، كە بە بريارى سى مانگ زيندانى و
 پيشنيارى دوورخرانەتە كۆتايى ھات. ئەم بريارە لە پىي
 كەمپەينى چاپەمەنيەت رادىكالەكان و خوپيشاندانى رېكخراو
 كريكاربيه وەكانەتە ھەلۆەشينيەتە.

مالاتيستا پاش جەنگى جياھانى يەكەم، دواجار بۆ دوايين جار
 گەرايەتە ئىتاليا. دوو سال پاش گەرانەتە، لە سالى 1921 دا
 ميرى ئىتاليا دووبارە ئەوى زيندانى كردهتە، بەم جوړە وى دوو
 مانگ پيش بەدەسەلاتگەيشتنى فاشيستەكان لە زيندان ئازاد كرا.
 لە سالى 1924 وە تا 1926، ئەو دەمەى كە بېنيئۆ مۆسيالينى
 تەواوى چاپەمەنيەت سەربەخۆكانى سەركوتكرد، مالاتيستا گوڤارى
 بېنسييرو ئى قولونتاً Pensiero e Volontà بلاكردەتە.
 ھەرچەندە وى بەر ئازاردان كەوت و گوڤارەكەى كەوتە ژيىر
 سانسوورى ميريهتە، دوا سالەكانى تەمەنى بەرادەيەك
 بەئارامى بەسەربرد و ھەك ئەلەكتريكارىك ژيانى دەگوزەران.
 پاش سالانىك نالان لە دەست لاوازي كۆئەندامى ھەناسە و
 ھەناسەتەنگى، تووشى ئاسما بوو و پاش چەند ھەفتە ويىراى
 ئەوەى كە 1500 لىتر ئوكسجينيان لە چەند كاتزيردا پيدا، بە
 ھوى ئەو نەخشيەتە مرد و پوژى ھەيىنى 22ى جولای 1932
 گيانى لەدەست دا.

krîstyan kornêlîsên Cihristiaan Cornelissen, yekêtiye krêkarîyekanî emerîkayan be nmûne hênayewe, ke ew yekêtiyekanî krêkaranî şareza, hendêk car bo parêzgarî le rêwişwênî tarradeyek berterî xoyan letek krêkaranî sade dekwene nakokîyewe. malatêsta sallî 1912 le dadgey polîsî şeqamî bow police court bow sitreet be tawanî sûkayetî û snûrbezandin dawakra, ke be birryarî sê mang zîndanî û pêşnyarî dûrixranewe kotayî hat. em birryare le rêy kempeynî çapemenîye radîkallekan û xopîşandanî rêkixrawe krêkarîyewekanewe hellweşênrayewe.

malatêsta paş cengî cîhanî yekem, dwacar bo dwayîn car gerrayewe îtalya. dû sall paş gerranewey, le sallî 1921da mîrî îtalya dûbare ewî zîndanî kirdewe, bem core wî dû mang pêş bedesellatgeyiştî faşîstekan le zîndan azad kra. le sallî 1924we ta 1926, ew demey ke bênîto mosîlîni tewawî çapemenîye serbexokanî serkutkird, malatêsta govarî pênsîyro ê volonta Pensiero e Volontà bllawkirdewe. herçende wî ber azardan kewt û govarekey kewte jêr sansûrî mîrîyewe, dwa salleanî temenî berradeyek bearamî beserbird û wek elektrîkkarêk jyanî deguzerand. paş sallanêk nallan le dest lawazî koendamî henase û henasetengî, tûşî asma bû û paş çend hefte wêrray ewey ke 1500 lîtir okiscînyan le çend katjêrda pêda, be hoy ew nexşîyewe mird û rojî heyînî 22î culay 1932 gyanî ledest da.

بەرەو ئەناركىزم

باوەرى گشتى ئەوەیە، لەبەر ئەوەى كه ئیەمە خویمان بە شوپشگىر نیو دەبەین، چاوەروانى ئەوەمان هەبیت كه ئەناركىزم بە یەك لیدان بەدى بیت؛ لیدان وەك سەرەنجامى دەستبەجیی یاخیبوون، كه بە توندوتیزییەو هیرش بو هەرجییهك كه هەیه دەبات و بە پیکهاتهى كهتوارى تازە جیگەى دەگریتهو. راستییەكهى ئەوەیە كه ئەم تیروانىنە تەنانتە لە نیو هەندیک هاوپیاندا كه شوپش بە وەها شیوازیك دەرك دەكەن، بوونی نییه.

ئەم دەمارگیرییه پروونی دەكاتهو، كه بوچی ئەم هەندیک لە نهیاره راستگۆكان، پیانوایه كه ئەناركىزم شتیكى نەلواو؛ هەروەها ئاواش پروونی دەكاتهو، كه بوچی هەندیک لە هاوپیان، لە بارودۆخى هەنووكەى مۆرالی خەلكى بیزارن و لە باریکدا كه ئەناركىزم توانای نییه بەم زووانه پروو بدات، ئەوان لە نیوان پەگییرییهكى هزری توندپهوانه، كه ئەوان لە بینینی كهتوارى ژياندا كویر دەكات و هەلپەرسیتییهك كه دەبیتە هوى ئەوەى لە كاردا لەبیر بكەن، كه ئەنارکیستن و دەبیت بو ئەنارکیزم تیپكۆشن، لەمبەر و ئەوبەردان.

بەهەر باریکدا سەرکهوتنى ئەنارکیزم ناتوانیت سەرەنجامی پەرچوویهك بیت؛ واتە ناتوانیت لە ناكۆكى لەتەك یاساكانی گەشەکردندا (وەك سەلمیندراو هەچ گەشەکردنیک بەبى هوکار پروونات) بێتە دى، هەچ شتیك بەبى ئامرازى پیویست و گونجاو بێتەدى. **

berew Enarkîzm

bawerrî giştî eweye, leber ewey ke ême xoman be şorrişgêrr nêw debeyn, çawerrwanî eweman hebêt ke enarkîzm be yek lêdan bedî bêt; lêdan wek serencamî destbecêy yaxîbûn, ke be tundutîjîyewe hêrş bo herçîyek ke heye debat û be pêkhatey ketwarî taze cêgey degrêtewe. rastîyekey eweye ke em têrrwanîne tenanet le nêw hendêk hawrêyanda ke şorrş be weha şêwazêk derk deken, bûnî nîye.

em demargîrîye rûnî dekatewe, ke boçî em hendêk le neyare rastgokan, pêyanwaye ke enarkîzm ştêkî nelwawe; herweha awaş rûnî dekatewe, ke boçî hendêk le hawrêyan, le barudoxî henûkeyî morrallî xellkî bêzarn û le barêkda ke enarkîzm twanay nîye bem zuwane rû bdat, ewan le nêwan peygîrîyekî hizrîy tundrrewane, ke ewan le bînînî ketwarî jyanda kwêr dekat û helperistîyek ke debête hoy ewey le karda lebîr bken, ke enarkîstin û debêt bo enarkîzm têbkoşn, lembêr û ewberdan.

beher barêkda serkewtnî enarkîzm natwanêt serencamî perrcûyek bêt; wate natwanrêt le nakokî letêk yasakanî geşekirdinda (wek selmêndrawe hîç geşekirdnêk bebê hokar rûnadat) bête dî, hîç ştêk bebê amrazî pêwîst û guncaw bêtêdî.**

ئەگەر ئىمە بمانەوئىت مېرىيەك لەجىي مېرىيەكى تردا دابنىين،
واتە سەپاندنى ئارەزووەكانى خۆمان بەسەر كەسانى تردا، بۆ
بەرەهەلستى لەبەرەمبەر چەوسىنەرانى راستەقىنە، تەنیا
تىكەلاوکردنى ھىزە مادىيەكان پىويستە، ئەویش بە خۆخستەنە
جىي چەوسىنەرەن.

بەلام ئىمە ئەمەمان ناوئىت، ئىمە ئەناركىزمىكىمان دەوئىت، كە
تئيدا كۆمەلگە لە سەر ئازادى و ھارىكارى خۆخواستەنە بنیات
نرابئىت - كۆمەلگەيەك كە تئيدا ھىچ كەس ناتوانئىت خواستەكانى
بەسەر كەسانى تردا بسەپئىت و تئيدا ھەمووان بتوانن ھەر
كارىك كە پىيان خۆشە ئەنجامى بدن و لەتەك يەكتردا
خۆخواستەنە كۆمەكى خۆشگوزەرانى كۆمەلگە بكەن. بەلام لەبەر
ئەم ھۆيە ئەناركىزم سەرکەوتنى يەكجارى و جىھانى نابئىت،
مەگەر ئەوھى ھەموو خەلكى نەك تەنیا نەيانەوئىت فەرمان
بەرن، بەلكو مەبەستى فەرماندانىشيان نەبئىت؛ ئەناركىزم
ئەنجامىك بەدەستەو نادات، مەگەر ئەوھى خەلكى باشەى
يەكگرتن تئىگەن و بزەنن چۆن شىوہيەك لە ژيانى كۆمەلایەتى
رېكبخەن، كە تئيدا چىتر نیشانەيەك لە زۆر و توندوتىژى نەبئىت.
ھەرۈھە بە ھەمان شىوہ كە وىژدان، وىست و تواناى لىھانتوويى
مروڤقەكان بەردەوام پەرەدەسىنئىت و لە ئالوگۆرى بەرەوپىشچووى
دەوروہەرى تازەدا، تواناى خۆدەردەبرنەيان دەبئىت و
ئارەزووەكانىيان بەدىھاتوون و لەتەك بارودوڤ بەدىھاتوودا
دەگونجئىن، ئەمە بارى ئەناركىزم دەبئىت؛ ئەناركىزم تواناى
پوودانى نىيە، مەگەر بەرە بەرە و لەسەرخۆ، بەلام لىبراوانە، بە
توندى و فراوانىيەكى زۆرەوہ گەشە دەكات.

eger ême bmanewêt mîrîyek lecêy mîrîyekî tirda dabnêyn, wate sepandnî arezuwekanî xoman beser kesanî tirda, bo berhellistî leberamber çewsêneranî rasteqîne, tenya têkellawkirdnî hêze madîyekan pêwîste, ewîş be xoxistne cêy çewsêneran.

bellam ême ememan nawêt, ême enarkîzmêkman dewêt, ke têyda komellge le ser azadî û harîkarî xoxwastane binyat nrabêt- komellgeyek ke têyda hîç kes natwanêt xwastekanî beser kesanî tirda bsepênêt û têyda hemuwan bitwanin her karêk ke pêyan xoşe encamî bden û letek yektirda xoxwastane komekî xoşguzeranî komellge bken. bellam leber em hoye enarkîzm serkewtnî yekarî û cîhanî nabêt, meger ewey hemû xellkî nek tenya neyanewêt ferman bern, bellku mebestî femandanîşyan nebêt; enarkîzm encamêk bedestewe nadat, meger ewey xellkî başey yekgirtin têbgen û bzanin çon şêweyek le jyanî komellayetî rêkboxen, ke têyda çîtir nîşaneyek le zor û tundutîjî nebêt. herweha be heman şêwe ke wîjdan, wîst û twanay lêhatûîy mrovekan berdewam peredesênît û le allugorrî berrewpêşçûy dewruberî tazedada, twanay xoderdebirnyan debêt û arezuwekanyan bedîhatûn û letek barudox bedî hatûda deguncên, eme barî enarkîzm debêt; enarkîzm twanay rûdanî nîye, meger bere bere û leserxo, bellam lêbrawane, be tundî û frawanîyekî zorewe geşe dekat.

بەم پېيە، پرسەكە ئەو نېيە، كە ئايا ئەناركىزم ھەر ئەمرو، سبەينى يا لە نىكە 10 سەدەدا بەدەدەينىن، بەلكو ئىمە ئەورۆكە، سبەينى و ھەردەم بەرەو ئەناركىزم ھەنگاۋ دەينىن.

ئەناركىزم ھەلۋەشاندەنەۋى بەھرەكېشى و چەوسانەۋى مروۋە لەلايەن مروۋە، واتە ھەلۋەشاندەنەۋى خاۋەندارىتى تاييەتى و مىرەيەتى (حكومەتى). ئەناركىزم لەناوبردى بەدەختىيە، رزگارکردن لە پرۆپوچى (خورافات) و نەفرەت. ھەر لىدانىك لە پىكھاتەكانى خاۋەندارىتى تاييەتى و دەۋلەت، ھەر ستاشىك لە وىزدانى مروۋە، ھەر دابرايىك لە ھەلۋەرجى ھەنوۋەكىي، رومالكردى ھەر درۋىيەك، ھەر بەشىك لە چالاكى مروۋە كە لە كۈنترۋلى دەسەلاتداران دەرچىت، ھەر بەھىزبوونىكى گيانى يەككىتى و داھىيان، ھەنگاۋىكە بەرەو ئەناركىزم.

گرفت لە ناسىنى چۈننىيەتى رىگەيەكدایە، كە بە كەتۋارى لەم ئامانجە نىكمان دەكاتەۋە و لەمەدا پىشكەۋتنى راستەقىنە و رىفۇرمى رىكارانەمان لى تىكنەچىت. چونكە رىفۇرمى درۋىنە بۆ بەدەستەينانى دەسبەجى ئاراستەكەى لادانى خەلكىيە لە خەبات دژى سەرۋەرى و سەرمايەدارى و لە ھەۋلى ناكاراكردى چالاكىيەكانى خەلكىيە و ھىۋايەك لای چەوساۋان دروست دەكات، كە دەتۋان بە ھۆى سۆزراكىشانى بەھرەكېشان و مىرەيەكانەۋە شتگەيىك بەدەستەينىن. گرفت لە دەركى چۈننىيەتى بەكاربردنى ئەو كەمە ھىزەيە كە ھەمانە؛ ئەۋەى كە بە رىگەيەكى فرەتر ئابوورىيانە بەرەو بەدەينىان برۋىن، متمانەى فرەتر بۆ ئامانجى خۇمان بەدەست بەينىن.

bem pêye, pirseke ewe nîye, ke aya enarkîzm her emrro, sbeynê ya le nzîkey 10 sededa bedîdehênîn, bellku ême ewroke, sbeynê û herdem berew enarkîzm hengaw denêyn.

enarkîzm hellweşandnewey behrekêşî û çewsanewey mrove lelayen mrovewe, wate helluweşandnewey xawendarêtî taybetî û mîrayetî (hkumetî). enarkîzm lenawbirdnî bedbextîye, rizgarkirdin le prrupuçî (xurafat) û nefret. her lêdanêk le pêkhatekanî xawendarêtî taybetî û dewllet, her stayşêk le wîjdanî mrov, her dabrranêk le helumercî henûkeyî, rumallkirdnî her droyek, her beşêk le çalakî mrov ke le kontrollî desellatdaran derçêt, her behêzbûnêkî gyanî yekêtî û dahênan, hengawêke berew enarkîzm.

grift le nasînî çonîyetî rêgeyekdaye, ke be ketwarî lem amance nzîkman dekatewe û lemeda pêşkewtî rasteqîne û rîformî ryakaraneman lê têkneçêt. çunke rîformî droyne bo bedesthênanî desbecê arrastekey ladanî xellkîye le xebat djî serwerî û sermayedarî û le hewllî nakarakirdnî çalakîyekanî xellkîye û hîwayek lay çewsawan drust dekat, ke detwanin be hoy sozrakêşanî behrekêşan û mîrîyekanewe şitgeêyk bedestibhênin. grift le derkî çonyetî bekarbirdnî ew keme hêzeye ke hemane; ewey ke be rêgeyekî fretir abûrîyane berew bedîhênan brroyn, mitmaney fretir bo amancî xoman bedest bhênîn.

له هەر ولاتیکدا میرییهك ههیه، که به زۆری درندانه، یاساکانی بهسەر ههموواندا دهسهپینیت؛ تهواوی خهڵکی چ بیهوینت و چ نهیهوینت ناچار به کوپلهتی لهژیر بههرهکیشی و مانهوهی ئهه پیکهاتانهی که له ئارادان دهکات. میری کردهبیکردنهوهی ئامانجگهلی کهمایهتییهکان قهدهخه دهکات و بهشیوهیهکی گشتی مۆلهت نادات پیکهراوهی کۆمهلایهتی بهپپی و هاوکات لهتهك گهشهی بۆچوونی گشتی بگۆردریت. به توندوتیژی بهر به رهوتی ئاشتیخوازی و ئاسایی پیگهیین (تکامل) دهگیریت، لهبهر ئهوه پپووسته ئهم رهوته به توندوتیژی بکهینهوه و لهبهر ئهم هویهشه، که ئیمه ئهوپۆکه خوازیاری شۆرشیکی توندوتیژین، تا کاتیك که مروف کوپلهی شتگهلیك بیت، که پپچهوانهی ئارهزووهکانین، ههردهم پپووسته، توندوتیژی میریی لهنیوبهرن، ئهوکات ئیتر توندوتیژی ئیمهش هیچ بیانوو و پاساویکی بۆ مانهوه، نابیت.

ئیمه به ههمان شیوه که ئهوپۆکه ناتوانین میری فهرانههوا بروخینین، لهوانهیه سبهینیش نهتوانین له ویرانهکانی میرییهك که ههیه، پیگه له سههرههلدانی میرییهکی هاوشیوه به میری پیشووبگرین. بهلام ئهم پرسه، نه ئیستا و نه له داهاتوودا، ئیمه له وهستانهوه دژی ههر شیوهیهك له دهسهلاتداری ناگیرپیتنه دواوه؛ ههردهم تا ئهه جییهی که دهلویت، سههرپپچی له ملدان به یاساکانی دهکهیین و بهردوام له بهرامبهر توندوتیژی سوود له توندوتیژی وهردهگرین.

ههر لاوازییهك له ههر جۆره دهسهلاتدارییهکدا و ههر گهیشتن به

le her wllatêkda mîrîyek heye, ke be zorî drindane, yasakanî beser hemuwanda desepênêt; tewawî xellkî çî byewêt û çî neyewêt naçar be koyletî lejêr behrekêşî û manewey ew pêkhataney ke le aradan dekat. mîrî kirdeyîkirdnewey amancgelî kemayetîyekan qedexe dekat û beşêweyekî giştî mollet nadat rêkixrawey komellayetî bepêy û hawkat letek geşey boçûnî giştî bgorrdêt. be tundutîjî ber be rewî aşîxwazîy û asayî pêgeyîn (tkamil) degîrêt, leber ewe pêwîste em rewte be tundutîjî bkeynewe û leber em hoyêşe, ke ême ewroke xwazyarî şorrşêkî tundutîjîn, ta katêk ke mrov koyley şitgelêk bêt, ke pêçewaney arezuwekanîn, herdem pêwîste, tundutîjî mîrîy lenêwbern, ewkat îtir tundutîjî êmeş hîç byanû û pasawêkî bo manewe, nabêt.

ême be heman şêwe ke ewroke natwanîn mîrî fermanrrewa brruxênîn, lewaneye sbeynêş netwanîn le wîranekanî mîrîyek ke heye, rêge le serhelldanî mîrîyekî hawşêwe be mîrî pêşûbigrîn. bellam em pirse , ne êsta û ne le dahatûda, ême le westanewe djî her şêweyek le desellatdarî nagêrrête dwawe; herdem ta ew cêyey ke delwêt, serpêçî le mildan be yasakanî dekeyn û berdwan le beramber tundutîjî sûd le tundutîjî werdegrîn. her lawazîyek le her core desellatdarîyekda û her geyiştin be

ئازادى، بەرەۋپېشچوون دەبىت بەرەۋ ئەناركىزم؛ ھەرگىز نابىت داۋا بىكرىت، دەبىت بىسېندرىت، ھەردەم دەبىت لە خەباتدا ھېزى فرەترمان پېيدات؛ ھەردەم دەبىت بىيىتە ھۆى ئەۋەى كە دەۋلەت ۋەك دوزمنىك لەبەر چاۋ بگرىن و ھەرگىز ئاشتى لەتەكدا نەكەين؛ ھەردەم پېويستە بە باشى ۋەبىرى خۇمانى بەيىنئەۋە، كە كەمبۈنەۋەى زىانگەللىك كە مىرى ھۆكارىانە، كەمبۈنەۋەى دەستەبەرى و ھېزەكانىشى دەگرىتەۋە، ئەم ھەلۈمەرەجە بەدەستەتۋە، دەبىت لەلایەن كەسانىكەۋە دىارى بىكرىت، كە مىرايەتى دەكرىن نەك ئەۋانەى مىرايەتى دەكەن. مەبەستى ئىمە لە مىرى ھەركەسانىك يا ھەر گرۈپپىك لە كەسانىك لە دەۋلەت و ۋلات و كۆمەلگە يا كۆمەلەيەكدا، كە مافى رېكخستنى ياساكانىان ھەيە و بەسەر كەسانى تردا دەيانسەپپىن، كە ئەۋ ياسايانەيان ناۋىت.

تا كاتىك كە ھېشتاكە نەمانتوانىبىت خاۋەندارىتى تايىبەتى لەنىۋبەرىن، ناتۋانىن ئامرزەكانى بەرھەمھېنان بۆ كارى ئازادانە بەكار بەرىن، لەۋانەيە ھەرواش لە بزاقيكى سەرىپچكەرانەى داھاتۋوشدا نەتۋانىن ئەم كارە ئەنجام بەدىن. بەلام ئەمە چ لە ئىستا و چ داھاتۋودا، نابىت لەۋە بمانگىرپىتەۋە كە نەبارى بەردەۋامى سەرمایەدارى يا ھەر شىۋەيەكى تىرى سەركەۋتگەرى بىن. ھەروەھا ھەر سەركەۋتنىك، ھەرچەندە بچووكىش بىت، كە لەلایەن كرىكارانەۋە بەسەر بەھرەكېشانىاندا بسەپىت، ھەر كەمكردنەۋەيەكى سود، ھەر تۈزىك لە سەرمایە كە لە خاۋەندارانى تايىبەتى دەسېندرىتتەۋە و دەكەۋىتە بەردەست ھەموۋان، پېشكەۋتن و ھەنگاۋىكە بەرەۋپېش بەرەۋ ئەناركىزم.

azadî, berewpêşçûn debêt berew enarkîzm; hergîz nabêt dawa bikrêt, debêt bsêndrêt, herdem debêt le xebatda hêzî fretirman pêbdar; herdem debêt bbête hoy ewey ke dewllet wek dujîmnêk leber çaw bigrîn û hergîz aşî letekda nekeyn; herdem pêwîste be başî webîrî xomanî bhênêtewe, ke kembûnewey zyangelêk ke mîrî hokaryane, kembûnewey desteberî û hêzekanîşî deგრêtewe, em helumerce bedesthatuwe, debêt lelayan kesaneke dyarî bikrêt, ke mîrayetî dekrên nek ewaney mîrayetî deken. mebestî ême le mîrî herkesanêk ya her grupêk le kesaneke le dewllet û wlat û komellge ya komelleyekda, ke mafî rêkxistnî yasakanyan heye û beser kesaneke tirda deyansepênin, ke ew yasayaneyan nawêt.

ta katêk ke hêştake nemantwanîbêt xawendarêtî taybetî lenêwberîn, natwanîn amirzekanî berhemhênan bo karî azadane bekar berîn, lewaneye herwaş le bzavêkî serpeçkeraney dahatûşda netwanîn em kare encam bdeyn. bellam eme çî le êsta û çî dahatûda, nabêt lewe bmangêrrêtewe ke neyarî berdewamî sermayedarî ya her şeweyekî trî serkewtgerî bîn. Herweha her serkewtnêk, herçende bçûkîş bêt, ke lelayan krêkaranewe beser behrekêşanyanda bsepêt, her kemkirdneweyekî sûd, her tozêk le sermaye ke le xawendaranî taybetî desêndrêttewe û dekewête berdest hemuwan, pêşkewtin û hengawêke berewpêş berew enarkîzm.

هەردەم دەبیت لە پیناوە پەرەدان بە داخواییهکانی کرێکاران و توندکردنەوهی خەباتیاندا بێت، هەردەم دەبیت بەسەرکەوتن بەسەر دوژمندا بژمێردرێت، ئەک بەرتەرییهک (امتیازێک) که بۆی سوپاسگوزار بین؛ هەردەم و تا ئێوە پێندەرئێ که له توانادا ههیه، دەبیت له بریاری خۆماندا بۆ سوودوهرگرتن له هێز پێداگر بین، بهو واتایه، که خاوهندارانێ تاییهت، به پالپشتی دهولەت، دزییه له کرێکاران کراوه.

به له ئیوچوونی مافی سوودوهرگرتن له هێز، ئامرازهکانی بهرهمهینان دهکهنه دهست ههركهسیک که دهیهوێت کار بکات، دهبیت بهرهمی پێگهیی ئاشتیوازانە بێت.

ئەنارکیزم نهیده توانی ببیت، ههركیز نهشدهبوو، ئهگەر بۆ کهمایهتیهک نهبووایه، که خاویارنی و تهنیا لهو شتانهدا دهیانهویت، که بهبی بهشداری نائهنارکیستهکان دهتوانن ئهنجامیان بدهن. ئهوه به پێی پێویست بهو واتایه نییه، که نمونهی بالای ئەنارکیزم، کهمیک پیشکەوتنی بهخۆوه دیتوو یان نه، کهم کهم ئامانجهکانی بۆ مرقهکان و له زۆر بواردا پهردهسهینن تا کاتی که تهواوی مرقایهتی و گشت لایهنهکانی ژیان دهگریتهوه.

به لهناوبردنی میرایهتی و ههموو ئهوه دهزگه مهترسیدارانیهی له ئارادان، که بههێزهوه پارێزگاری له میرایهتی دهکهن، به سههرکهوتنی ئازادی تهواو بۆ ههمووان و به هۆی کاری ریکخراوهوه، که بهبی ئهوه ئازادی، له درۆیهک بهولاوتر نابیت و

herdem debêt le pê naw peredan be daxwazîyyekanî krêkaran û tundkirdnewey xebatyanda bêt, herdem debêt beserkewtin beser dujminda bijmêdrêt, nek berterîyek (amtyazêk) ke boy supasguzar bîn; herdem û ta ewênderê ke le twanada heye, debêt le birryarî xomanda bo sûdwergirtin le hêz pêdagir bîn, bew watayey, ke xawendaranî taybet, be pallpiştî dewllet, dzîye le krêkaran krawe.

be lenêwçûnî mafî sûdwergirtin le hêz, amrazekanî berhemhênan dekwene dest herkesêk ke deyewêt kar bkat, debêt berhemî pêgeyînî aşîwazane bêt.

enarkîzm neydetwanî bbêt, hergîz neşdebû, eger bo kemayetîyek nebuwaye, ke xwazyarnî û tenya lew ştaneda deyanewêt, ke bebê beşdarî naenarkîstekan detwanin encamyan bden. eme be pêy pêwîst bew wataye nîye, ke nmûney ballay enarkîzm, kemêk pîşkewtnî bexowe dîtuwe ya ne, kem kem amancekanî bo mrovekan û le zor bwarda peredesênin ta katêk ke tewawî mrovayetî û gişt layenekanî jyan degrêtewe.

be lenawbirdnî mîrayetî û hemû ew dezge metirsîdaraney le aradan, ke behêzewe parêzgarî le mîrayetî deken, be serkewtnî azadî tewaw bo hemuwan û be hoy karî rêkixrawewe, ke bebê ew azadî, le droyek bewlawtir nabêt

û le katêkda ke bo geyıştin bem xalle le barî xebatdayn, mebestman lenawbirdnî şitgelêk nîye, ke kem kem serlenwê binyatyan denêynewe.

bo nmûne, lem komellgey henûkeyîda karubarî wek amadekirdnî xwardin bûnî heye. em kare xrap wbêseruberane, befêrrodanî wze û kallayekî zor û be leberçawgirtnî berjewendîyekanî sermayedarî encam dedrêt; bellam sereray hemû emane, ême debêt xwardin bxoyî. bêwataye, ke bmanewêt sîstemî berhemhênan û dabeşkirdnî xwardin lenêw berîn, meger ewey bitwanîn ke be ştêkî baştir û guncawtir cêgey bigrînewe.

xizmetguzarî postî le aradaye. hezaran rexneman heye bo girtin lêy, bellam lem sateda bo nardnî namekanman sûdî lêwerdegrîn û sereray hemû kemukurîyekanî naçarîn sûdî lêwirdegrîn, ta katêk ke twanaman hebêt çaksazî têda bkeyn ya be ştêkî tir cêy bigrînewe.

fêrge (qutabxane) le aradan û hen, bellam karkirdyan zor xrape. sereray eweş, boman nîye zarokekanman le nezanîda bhêllînewe û rê fêrbûnî xwêndnewe û nûsîn bigrîn.

lem bareda, çawerrwan debîn û xebat dekeyn bo serdemêk, ke bitwanîn sîstemêkî fêrgeyî nmûne bo çaksazî tewawî fêrgekan rêk bxeyn.

لیرهوه دهتوانین بینین، که بو گه‌یشتن به ئه‌نارکیزم، هیژی مادی ته‌نیا هوکاریک نییه بو شوپشکردن؛ به‌لکو پپو‌یسته کریکارانی ریکخراو به له‌به‌رچاوگرتنی به‌شه جوراوجوره‌کانی به‌ره‌مه‌پیان ، خو‌یان بخه‌نه رپوشوینیکه‌وه، که توانای ریکخستنی ژیانى کومه‌لایه‌تی خو‌یان به‌ی پپدو‌یستبوون و کومه‌کی سه‌رمایه‌داران و میرایه‌تییه‌کانیان، هه‌یه.

هه‌روه‌ها ده‌بینین، که ئامانجه ئه‌نارکیستییه‌کان، ئاوا که “سوشیالیسته زانستییه‌کان” پاگه‌نده‌ی بو ده‌که‌ن، له‌ته‌ک یاسا‌کانی پپگه‌یی‌ن، به‌و جو‌ره‌ی که له‌لایه‌ن زانسته‌وه سه‌لمیندراون، له‌ناکویدا نین؛ ویناکردنی‌کن له‌ته‌ک ئه‌و یاسایانه به‌ته‌واوی گونجاون و سیستمیکی ئه‌زمونگه‌ریین، که له‌مه‌یدانی ده‌رکی کومه‌لایه‌تیدا به‌ره‌م هاوتوون.

* وتاری به‌ره‌و ئه‌نارکیزم له‌لایه‌ن ئیریکو مالاتیستا (۱۸۵۳-۱۹۳۲) یه‌که‌م جار به‌زمانی ئینگلیزی له‌سه‌رده‌میکی خاموشیدا ده‌رکه‌وت! ئه‌م کورته‌وتاره له‌لایه‌ن ئه‌نارکیستی شوپشگپری زیندانی کارل هارپ (Carl Harp 1949-1981) هوه پپشنیاری سه‌رله‌نوئ چاپکردنه‌وه‌ی له‌م فۆرمه‌ی ئیستادا کرا. یه‌که‌مین چاپی له‌سالی ۱۹۸۲دا له‌لایه‌ن چاپه‌مه‌نی (Black Cat Press, P.O. Box 11261, Edmonton, Alberta, Canada) ده‌رچوو.

** . ئه‌م په‌ره‌گرافه له‌وه‌رگی‌رانه فارسییه‌که‌دا نه‌هاتوه و له‌ده‌قه ئینگلیزییه‌که‌وه وه‌رم گرتوه و ناچار سه‌رله‌به‌ری وتاره‌که‌م له‌ته‌ک ده‌قه ئینگلیزییه‌که‌دا به‌راورد کردوه. (و.کوردی)

lêrewê detwanîn bînîn, ke bo geyîştin be enarkîzm, hêzî madî tenya hokarêk nîye bo şorrişkirdin; belku pêwîste krêkaranî rêkixraw be leberçawgirtinê beşe corawcorekanî berhemhênan , xoyan bxene rêwişwênêkewe, ke twanay rêkxistnî jyanî komellayetî xoyan bebê pêduyistbûn û komekî sermayedaran û mîrayetîyekanyan, heye.

herweha debînîn, ke amance enarkîstîyekan, awa ke “soşyalîste zanistîyekan” pagendey bo deken, letek yasakanî pêgeyîn, bew corey ke lelayen zanistewe selmêndrawn, le nakokîda nîn; wênakirdnêkin letek ew yasayane be tewawî guncawn û sîstmêkî ezmûngerîyn, ke le meydanî derkî komellayetîda berhem hawtûn.

* wtarî berew enarkîzm lelayen êrîko malatêsta(1853-1932) yekem car be zmanî inglîzî le serdemêkî xamoşîda derkewt! em kurte wtare lelayen enarkîstî şorrişgêrrî zîndanî karl harp (Carl Harp 1949-1981)ewe pêşnyarî serlenwê çapkirdnewey lem formey êstada kra. yekemîn çapî le sallî 1982da lelayen çapemenî (Black Cat Press, P.O. Box 11261, Edmonton, Alberta, Canada) derçû.

**. em peregrafe le wergêrane farsîyekeda nehatuwe û le deqe inglîzîyekewe werm girtuwe û naçar serleberî wtarekem letek deqe inglîzîyekeda berawird kirduwe. (û.kurdî)

مارچی ۱۹۲۴

میریبه دیکتاتوریه‌کان له ئیتالیا، ئیسپانیا و روسیه، وه‌ها چاوتیبری و شه‌یداییه‌کی فراوانیان له ناو پارتە ترسنۆک و کۆنه‌په‌رسته‌کان له سه‌رتاسه‌ری جیهان هه‌ڵده‌خپرانده‌وه، که خه‌ریکی ئه‌وه‌ن "دیمۆکراسی" به‌ جوړیك داهێنان ده‌سته‌مۆ بکه‌ن. به‌م پێیه‌ ئیمه‌ ده‌بینین که بوونه‌وه‌رانیک له‌ پزێمه‌ کۆنه‌کاندا- که به‌ باشی له‌ته‌ک هونه‌ری شه‌ره‌نگی‌زانه‌ی پامیاریدا خوویان گرتوه‌ و لیپرسراوی سه‌رکوت و کوشته‌برپێکن که به‌رامبه‌ر چینی کریکاردا دیت – سه‌رله‌نوێ سه‌ره‌ه‌ڵده‌ده‌نه‌وه‌ و (له‌ویوه‌ که‌ بویریان تیدا نییه‌) خویان به‌ که‌سانی پێشکه‌وتوو داده‌نن و به‌ناوی ئازادییه‌وه‌ له‌ هه‌ولێ ده‌سته‌به‌سه‌رداگرتنی داها‌تووی نزیک‌دان. به‌م رێشوپه‌نه‌وه‌ ته‌نانه‌ت توانیویه‌نه‌ سه‌رکه‌وتوو بن.

نوخته‌یه‌کی خوْش، که لیْردها شایانی وتنه، ره‌خنه‌گه‌لیْکه که
 رژیْمه دیکتاتوره‌کان له دیمۆکراسی ده‌گرن. له‌بیرمه،
 ئه‌نارکیستیْک به‌نیْوی هیْرمان ساندۆمیرسکی (Hermann
 Sandomirski)، لایه‌نگری بۆلْشه‌فیکی که له کاتی
 کۆنفرانسی «جنیْف» دا کهم و زۆر په‌یوه‌ندیمان هه‌بوو و هه‌نووکه
 ئه‌و له هه‌ولْی ئه‌وه‌دایه، که لیْنین و باکونین یه‌کبخات. له‌بیرمه
 ساندۆمیرسکی پشتیوانی له رژیْمی روسیه ده‌کرد، که
 «کروپۆتْکین» ی وه‌ده‌رنا، تاکو نیشانی بدات دیمۆکراسی باشتَرین
 شیْوه‌ی شیْاوای ویْناکردنی بیکهاته‌ی کۆمه‌لایه‌تی نییه. شیْوه‌ی
 ده‌ربهرینه‌که‌ی، وه‌ک روسیْک، منی خسته‌بیرکردنه‌وه‌وه و پیمْوایه

Dêmkorasî û Enarkî

marçî 1924

mîrîye dîktatorîyekan le îtalya, îspanya û rusye, weha çawtêbrîy û şeydayyekî frawanyan le naw parte trisnok û koneperistekan le sertaserî cîhan helldexrranduwe, ke xerîkî ewen "dêmkorasî" be corêk dahênan destemo bken. bem pêye ême debînîn ke bûneweranêk le rjême konekanda- ke be başî letek hunerî şerengêzaney ramyarîda xûyan girtuwe û lêprisrawî serkut û kuştubrrêkin ke beramber çînî krêkarda dêt – serlenwê serhelldedenewe û (lewêwe ke bwêrîyan têda nîye) xoyan be kesanî pêşkewtû dadenên û benawî azadîyewe le hewllî destbeserdagirtî dahatûy nzîkdan. bem rêwişwênewe tenanet twanîwyane serkewtû bin.

nukteyekî xoş, ke lêreda şayanî witne, rexnegelêke ke rjême dîktatorekan le dêmkorasî deşrin. lebîrme, enarkîstêk benêwî hêrman sandomîriskî (Hermanin Sandomiriski), layengrî bollşevîkî ke le katî konifransî"cnêv"da kem û zor peywendîman hebû û henûke ew le hewllî ewedaye, ke lînîn û bakunîn yekbxat. lebîrme sandomîriskî piştîwanî le rjêmi rusye dekird, ke "kropotkîn"î wederna, taku nîşanî bdat dêmkorasî baştrîn şêwey şyawî wênakirdnî pêkhatey komellayetî nîye. şêwey derbrînekey, wek rusêk, mnî xiste bîrkirdnewewe û pêmwaye

پيموت وهها دهربرينيك، دهربرنى ههنديك له هاوريكاننييهتى، كاتيڪ له وهلام به تورپهبي دونياى هاوچهرخ بهرامبه رتزار، پيپهتيكردن، شهلاقليدان و له سيڊاره داني ژنان، ده يانوت كه ئه گهر پياوان و ژنان له تهك يهك يهكسان بن، كه واته ده بيت مل به ليپرسراوه تى يهكسانيش بدهن. ئهو پاريزه رانه ي زيندان و سيڊاره، ته نيا كاتيڪ مافي ژنانيان له بير بوو، كه ده يتوانى بيانوويهك بيت بو نادادوه ريبه تازه كان! له بهر ئه وه ديكتاتور ه كان ته نيا كاتيڪ له تهك ميريبه ديموكراته كان نه يارى ده كه ن، كه بويان دهر كه وييت جو ره ميريبهك ههيه، كه بو كه سانيك كه به دواى به ده سته ينانى ده سه لات ه ون، كه شيكي فراوانتر بو چه وسانه وه و سهركوت ئا وه لا ده كات.

بو من هيچ گوماني تيدا نيبه كه خراپترينى ديموكراته كان له باشترينى ديكتاتور ه كان باشتري (ئمه ته نيا له روانگه ي پوانگه ي فيركارييه وه). به دلنيا ييه وه ديموكراسى، به و جو ره ي پيى ده وتريت ميرايه تى گه ل، درويه كه بو خو ي. به لام ئه م درويه هه رده م هه م كه ميك دروزه كه پابه ند ده كا و هه م سنوورى ده سه لاتى سهركوته رانه شى ديارى ده كات. هه لبه ته پاگه نده ي "خه لكى فه رمانره وا" گالته جاريى فه رمانره وايه كه، كويله يهك به تاج و گوچانى كا خه زينه وه.

به لام باوه ربوون به ئازادى تاك، ته نانه ت ئه و كاته ش كه تاك ئازاد نيبه، هه ميشه له داننان به كويله تى و ملدان به كويله له تى وهك خوگونجاندن و ناچارى، باشتريه.

pêmut weha derbrênêk, derbirrnî hendêk le hawrêkanîyetî, katêk le wellam be tureyî dunyay hawçerx beramber tzar, pêpetîkirdin, şelaqlêdan û le sêdaredanî jnan, deyanut ke eger pyawan û jnan letek yek yeksan bin, kewate debît mil be lêprisrawetî yeksanîş bden. ew parêzeraney zîndan û sêdare, tenya katêk mafî jnanyan lebîr bû, ke deytwanî byanûyek bêt bo nadadwerîye tazekan! leber ewe dîktatorekan tenya katêk letek mîrîye dêmokratekan neyarî deken, ke boyan derkewêt core mîrîyek heye, ke bo kesanêk ke bedway bedesthênanî desellatewen, keşêkî frawantir bo çewsanewe û serkut awella dekat.

bo min hîç gumanî têda nîye ke xraptrînî dêmokratekan le baştrînî dîktatorekan baştrin(eme tenya le rwangey rwangey fêrkarîyewe) . be dillnyayyewe dêmokrasî, bew corey pêy dewtrêt mîrayetî gel, droyeke bo xoy. bellam em droye herdem hem kemêk drozneke pabend deka û hem snûrî desellatî serkutgeraneşî dyarî dekat. hellbete pagendey "xellkî fermanrrewa" galltecarîy fermanrrewayeke, koyleyek be tac û goçanî kaxezînewe.

bellam bawerbûn be azadî tak, tenanet ew kateş ke tak azad nîye, hemîşe le dannan be koyletî û mildan be koyeletî wek xoguncandin û naçarî, baştire.

دیمۆکراسی درۆیه که، نادادوه‌رییه و له راستیدا میرایه‌تی ده‌وله‌تمه‌ندانه، واته میرایه‌تی که‌مایه‌تییه که‌س له به‌رژه‌وه‌ندی چینی هه‌لبژارده و به‌رتەر (ممتاز). به‌لام ئییه هیشتا که ده‌توانین به‌نیوی ئازادی و یه‌کسانی له دژی خه‌بات بکه‌ین، به‌ پێچه‌وانه‌ی که‌سانیکه‌وه که ئهم ئامانجه‌یان به شنگه‌لی خراپتر گۆریوه یا ده‌یان‌ه‌وێت بگۆرن.

ئیمه لایه‌نگری دیمۆکراته‌کان نین، یه‌کیک له هۆکانی ئه‌وه‌یه که دیمۆکراسی، زوو یا دره‌نگ، سه‌ری له جه‌نگ و دیکتاتۆرییه‌وه ده‌رده‌چیت. پێک هه‌ر به‌و جوړه‌ی که پشتیوانی دیکتاتۆری نین، یه‌کیک له هۆیه‌کانیشی ئه‌وه‌یه که دیکتاتۆری شه‌یدای بۆ دیمۆکراسی زیندوو ده‌کاته‌وه و په‌ره به‌ گه‌رانه‌وه بۆ دیمۆکراسی ده‌دات و به‌م جوړه ئهم خوله زنجیره‌یه ده‌کاته سوپییکی بێ‌برانه‌وه، که تییدا کۆمه‌لگه‌ی مرویی له نیوان میری سه‌رکوته‌گه‌رانه‌ی بێ‌به‌زه‌یی و ئاشکرا و ئازادی درۆینه ئه‌مه‌سه‌ر و ئه‌وسه‌ر ده‌کات.

له‌به‌ر ئه‌وه ئیمه جه‌نگی خۆمان دژی دیکتاتۆری و دیمۆکراسی راده‌گه‌ییین. به‌لام ئیمه له‌به‌ری ئه‌وه چی پێشنیار ده‌که‌ین؟

گشت دیمۆکراته‌کان له‌وه ناچن، که له سه‌ره‌وه روونمان کرده‌وه - دوو‌پروانی که که‌م و زۆر ئهم خاله ده‌زانن، که به‌نیوی خه‌لکه‌وه ده‌یان‌ه‌وێت فه‌رمانروایی به‌سه‌ر خه‌لکیدا بکه‌ن و به‌هه‌ره‌کیشیان لێ بکه‌ن و بیان چه‌وسێنه‌وه.

dêmkorasî droyeke, nadadwerîye û le rastîda mîrayetî dewlletmendane, wate mîrayetî kemayetîyek kes le berjewendî çînî hellbjarde û berter (mimtaş). bellam ême hêştake detwanîn benêwî azadî û yeksanî le djî xebat bkeyn, be pêçewaney kesanêkewe ke em amanceyan be şitgelî xraptir gorîwe ya deyanewêt bgorn.

ême layengrî dêmkoratekan nîn, yekêk le hokanî eweye ke dêmkorasî, zû ya dreng, serî le ceng û dîktatorîyewe derdeçêt. rêk her bew corey ke piştîwanî dîktatorî nîn, yekêk le hoyekanîşî eweye ke dîktatorî şeydayî bo dêmkorasî zîndû dekatewe û pere be geranewe bo dêmkorasî dedat û bem core em xule zincîreye dekate surêkî bêbrranewe, ke têyda komellgey mroyî le nêwan mîrî serkutgeraney bêbezeyî û aşkra û azadî droyne emser û ewser dekat.

leber ewe ême cengî xoman djî dîktatorî û dêmkorasî radegeyênîn. bellam ême lebrî ewe çî pêşnyar dekeyn?

gişt dêmkoratekan lewe naçin, ke le serewe rûnman kirdewe - dûrwanêk ke kem û zor em xalle dezanin, ke benêwî xellkewe deyanewêt fermanirrwayî beser xellkîda bken û behrekêşîyan lê bken û byan çewsênnewe.

کهسانیکى زور، بهتاييهت له ناو کوماريخوازه لاهکاندا ههن، که باوهريکى پتهويان به ديموکراسى ههيه و به نامرازيک بو بهدهستهينان و فراوانکردنهوى نازادى تهواو و گشتگير بو ههموان دهزانن. نهوانه لاوانىکن، که دهبيت له ههلهبيرکردنهوه دربارزيان بکهين، نارهزوومهنديان بکهين، که فريوى دابراو (abstraction) يک بهنيوى "خهک" نهخون، چونکه لهتهک کهتواري ژيانى ژنان و پياوان به ههموو پيداويستيه جوراوجورهکانيان، ههست و زورينهى نارهزووهکانيان، ناکوکه.

ليردها مهبهستمان نييه رهخنهمان له شيوازي پارلهمانى و تهواوى نامرازه هزريهکان بو بههرهمهندبوون له نوينهرانىک که به راستى نوينهرايهتى ويستى خهک دهکن، دووبارهى بکهينهوه؛ رهخنهيهک که پاش پهنجاسال پاگهندهى نهانركيستى، سهرهنجام تهنانهت له لايهن نووسهرانىکوه که زور حهزيان له سووکايهتى به نامانجهکانى ئيمهيان ههبوو، پهسهندکراوه و دووباره دهکريتهوه.

ئيمه تهنيا نهوهندهمان بهسه، که له دوستانى لاومان بخوازين، وردبانهتر سوود له زمان وهريگرن، ههر نهوهندهى بهم باوهريهوه، دهبرينهکانيان سهرنج بدرين، بهخويان پهى به نهوهزنهگيرييان دهبن.

"ميرايهتى خهکى" نهخير، چونکه نهو ميرايهتييه شتيک دهگريتهوه که ههرگيز روو نادات، واته هاودلى سهراپاي ويستى گشت کهسکانىکه، که خهک (گهل) لى دروستدهکن.

kesanêkî zor, betaybet le naw komarîxwaze lawekanda hen, ke bawerrêkî ptewyan be dêmkorasî heye û be amrazêk bo bedesthênan û frawankirdnewey azadî tewaw û giştgîr bo hemuwan dezanin. ewane lawanêkin, ke debêt le hellebîrkirdnewe derbazyan bkeyn, arezûmendyan bkeyn, ke frîwî dabrraw(abstraction)êk benêwî "xellk" nexon, çunke letek ketwarî jyanî jnan û pyawan be hemû pêdawîstîye corawcorekanyan, hest û zorîney arezuwekanyan, nakoke.

lêreda mebestman nîye rexneman le şêwazî parlemanî û tewawî amraze hizryekan bo behremendbûn le nwêneranêk ke be rastî nwênerayetî wîstî xellk deken, dûbarey bkeynewe; rexneyek ke paş penca sall pagendey enarkîstî, serencam tenanet le layen nûseranêkewe ke zor hezyan le sûkayetî be amancekanî êmeyan hebû, pesendikrawe û dûbare dekrêtewe.

ême tenya ewendeman bese, ke le dostanî lawman bixwazîn, wirdibyanetîr sûd le zman werbigrin, her ewendey bem bawerrewê, derbrrînekanyan serinc bidrên, bexoyan pey be aweznegîrîyan deben.

"mîrayetî xellkî" nexîr, çunke ew mîrayetîye ştêk dekrêtewe ke hergîz rû nadat, wate hawdlî serapay wîstî gişt keskanêke, ke xellk (gel)î lê drustdeken.

ئەگەر قىسە لە "مىرايەتى زۆرىنەنى خەلگى" بىكەين فرە لە راستىيەۋە نىكتەرە. ئەمە بە واتاي بوونى كەمايەتتەكە، كە لە بەرامبەر ويستى كەسانى تردا يا دەبىت ياخى بىت يا دەبىت ملكەچ بىت.

بەلام ھەرگىز بەو جۆرە نىيە، كە نوينەرانى زۆرىنەنى خەلگى لەمەر ھەموو پرسەكان يەك بۆچوونى يەكسانيان ھەبىت؛ كەواتە پىويستە دووبارە پىداچوونەۋەى ئەو سىستەمەى زۆرىنەنى بىكەينەۋە و بەم پىيە بە وتنى "مىرايەتى زۆرىنەنى ھەلبىزىردراۋان لەلايەن ھەلبىزىرەرائەۋە" ھىشتاكە لە راستى نىكتەر دەبىنەۋە.

سەرەراى ئەمەش فرەتر لە مىرايەتى كەمايەتى دەچىت.

كەواتە ئەگەر كەسىك بىت و شىۋەيەك كە ھەلبىزاردنى پى بەرپا دەرگىت، ئەۋەى كە چۆن چۆنى پارتە راميارىيەكان و ھاۋپەيمانىيە پارلەمانىيەكان پىكدىن و ئەۋەى كە چۆن چۆنى ياساكان رىكدەخرىن، دەنگ بەدەستدەھىن و بەكار دەبرىن شى بىكاتەۋە، تىگەيشتنى ئەۋەى پىشتر بە ئەزموونى گشتى مىژۋويى سەلمىنراۋە، ئاسان دەبىت: ئەو ئەزموونە، كە تەننەت لە دىمۆكراتىن دىمۆكراسىيەكاندا ھەردەم كەمايەتتەكى بچووك فرەمانروايە و ويست و بەرژەۋەندى خۆى بە زۆر دەسەپىنىت.

لەبەر ئەۋە كەسانىك كە بە راستى خوازيارى "مىرايەتى خەلگى"ن، بەو واتايەى كە ھەر كەس بتوانىت پارىزگارى لە ويست و بۆچوونەكانى بىكات، دەبىت مسۆگەرى بىكەن، كە ھىچ

eger qse le "mîrayetî zoryenî xellkî" bkeyn fre le rastîyewe nzîktre. eme be watay bûnî kemayetîyeke, ke le beramber wîstî kesanî tirda ya debêt yaxî bêt ya debêt milkeç bêt.

bellam hergîz bew core nîye, ke nwêneranî zorîney xellkî lemerr hemû pirsekan yek boçûnî yeksanyan hebêt; kewate pêwîste dûbare pêdaçûnewey ew sîstemey zorîneye bkeynewe û bem pêye be witnî "mîrayetî zorîney hellbjêrdrawan lelayen hellbjêreranewe" hêştake le rastî nzîktir debînewe.

sererray emeş fretir le mîrayetî kemayetî deçêt.

kewate eger kesêk bêt û şêweyek ke hellbjardnî pê berpa dekrêt, ewey ke çon çonî parte ramyarîyekan û hawpeymanîye parlemanîyekan pêkdên û ewey ke çon çonî yasakan rêkdexrên, deng bedestdehênin û bekar debrên şî bkatewe, têgeêştî ewey pêştir be ezmûnî giştîy mêjûîy selmênrawe, asan debêt: ew ezmûne, ke tenanet le dêmokratrîn dêmokrasîyekanda herdem kemayetîyekî bçûk fermanirrwaye û wîst û berjewendî xoy be zor desepênêt.

leber ewe kesanyêk ke be rastî xwazyarî "mîrayetî xellkî"n, bew watayey ke her kes bitwanêt parêzgarî le wîst û boçûnekanî bkat, debêt msogerî bken, ke hîç

كەسايىك، كەمايەتتايەك يا زورايەتتايەك، نەتوانىت بەسەر
كەسانى تردا فەرمانروايى بكات: بە دەرپرېنكى تر، ئەوان
دەبىت مىرايەتى لەناو بەرن، واتە ھەر پىكخراوئىكى سەپپىراو
لەنىوبەرن و بە پىكخراوئىكى ئازاد لە كەسانى ھاوئامانج و
بەرژەوھەند ھاوبەش جىي بگرنەوھ.

زور ئاسان دەبىت، ئەگەر ھەر كەس وگروپىك لە گۆشەگىرى
خويىدا، بەخوى و بە شىوازى خوى ژيان بكات و بە شىوہيەكى
سەربەخو لە جىي خويەوھ و پارىزگارى لە پىداويستىيە مادى و
مورالايەكانى خوى بكات.

بەلام ئەمە لە توانادا نىيە و ئەگەر ھەشبىت، پەسەند نىيە،
چونكە بە واتاي دارمانى مروفايەتى بەرھەو نامروفايەتى و
دەندەگەرى دەبىت.

ئەگەر ئەوان بريار بەدن، كە پارىزگارى لە سەربەخوى و
ئازادىيان بكن، بەم پىيە دەبىت ھەر تاك يا گروپىك پەيوەندىيە
ھاوشتىيەكان كە بو ئاسايىشى مروفايەتى پىويستىن و پىكەوھ
دەيانبەستىتەوھ، دەرەك بكن و ھەستى پەر لە ھاوسۆزىي و
ھاودلى و خۆشەويستىيان بو كەسانى تر ھەبىت و بزەنن كە چۆن
ئەم لەخۆبردووييانە ھوشيارانە ئەنجام بەدن بو ژيان لە
كۆمەلگەيەكدا كە زۆرتريىن سوودمەندى گونجاو بو ھەمووان
دەسەبەر دەكات.

بەلام بەر لە ھەر شتىك دەبىت ئەم توانايە بو ھەندىك لەناو
ببرىت، تاكو خويان بە زورى فيزىكى بەسەر زۆرىنەدا نەسەپپىن
و نەتوانن ببەنە مشەخورى گيانى كەسانى تر.

kesêk, kemayetîyek ya zorayetîyek, netwanêt beser kesanî tirda fermanirrawayî bkat: be derbrînêkî tir, ewan debêt mîrayetî lenaw bern, wate her rêkixrawêkî sepênraw lenêwbern û be rêkixrawêkî azad le kesanî hawamanc û berjewend hawbeş cêy bgirnewe.

zor asan debêt, eger her kes wigrupêk le goşegîrîy xoyda, bexoy û be şêwazî xoy jyan bkat û be şêweyekî serbexo le cêy xoyewe û parêzgarî le pêdawîstîye madî û morrallîyekanî xoy bkat.

bellam eme le twanada nîye û eger heşbêt, pesend nîye, çunke be watay darrmanî mrovayetî berew namrovayetî û drrendegerî debêt.

eger ewan biryar bden, ke parêzgarî le serbexoyî û azadîyan bken, bem pêye debêt her tak ya grupêk peywendîye hawpiştîyekan ke bo asayîşî mrovayetî pêwîstin û pêkewe deyanbestêtewe, derk bken û hestî pirr le hawsozîy û hawdlî û xoşewîstîyan bo kesanî tir hebêt û bzanin ke çon em lexobirdûyyane huşyarane encam bden bo jyan le komellgeyekda ke zortrîn sûdmendî guncaw bo hemuwan deseber dekat.

bellam ber le her ştêk debêt em twanaye bo hendêk lenaw bibrêt, taku xoyan be zorî fîzîkî beser zorîneda nesepênin û netwanin bibne mşexorî gyanî kesanî tir.

دهبیت پۆلیس له ناوبه‌رین، که‌سیک که بو خزمه‌تی سه‌رکو‌تگه‌ری چه‌کداره و به‌هه‌ر پێگه‌یه‌ک بووه ده‌بیت ئیمه به پێکه‌وتنی ئازادانه بگه‌ین، له‌به‌ر ئه‌وه به‌ی وه‌ها پێکه‌وتنیک، چ ئازادانه و چ سه‌پینراو، ژیان له توانادا نییه.

به‌لام ته‌نانه‌ت پێکه‌وتنی ئازادانه هه‌رده‌م زۆرت‌رین باشی و گونج‌اوای بو‌ که‌سانیک ده‌بیت، که ئاماده‌یی هۆشی و هونه‌رییان هه‌یه. له‌به‌ر ئه‌وه ئیمه داوا له دۆستانمان و که‌سانیک که به‌راستی باشی هه‌مووانیان ده‌ویت، ده‌که‌ین، که پرسه هه‌ره پێویسته‌کان تاوتوێ بکه‌ن، پرس‌گه‌لێک که پێک له‌و پوژدا که خه‌لکی له‌ژێر چنگی چه‌وسانه‌وه ده‌رده‌چن، پێگه چاره‌یه‌کی کرده‌یی و ده‌ستبه‌جیان گه‌ره‌که.

۱. ئه‌م وتاره یه‌که‌م جار له ب‌لاوکراوه‌که‌ی مالاتیستا بیرکردنه‌وه و ویستن (Pensiero e Volontà) دا له مارچی ۱۹۲۴دا ب‌لاک‌راوه‌ته‌وه. وه‌رگێرانه ئینگلی‌زیه‌که‌ی له‌لایه‌ن (Gillian Fleming) له (شو‌رشی ئه‌نارکیستی) دا له‌لایه‌ن (Vernon Richards) وه ، له چاپه‌مه‌نی ئازاددا، ۱۹۹۵ ب‌لاوکرایه‌وه.

debêt polîs lenawberîn, kesêk ke bo xizmetî serkutgerî çekdare û beher rêgeyek buwe debêt ême be rêkewtnî azadane bgeyn, leber ewe bebê weha rêkewtnêk, çi azadane û çi sepênraw, jyan le twanada nîye.

bellam tenanet rêkewtnî azadane herdem zortrîn başî û guncawî bo kesanêk debêt, ke amadeyî hoşî û hunerîyan heye. leber ewe ême dawa le dostanman û kesanêk ke berrastî başî hemuwanyan dewêt, dekeyn, ke pirse here pêwîstekan tawtwê bken, prîsgelêk ke rêk lew rojda ke xellkî lejêr çîngî çewsanewe derdeçin, rêge çareyekî kirdeyî û destbecêyan gereke.

1. em wtare yekem car le bllawkrawekey malatêsta bîrkirdnewe û wîstin (Pensiero e Volontà)da le marçî 1924da bllakrawetewe. wergêrane înglîzîyekey lelayen (Gillian Fleming) le (şorrşî enarkîstî)da lelayen (Vernon Richardis)we , le çapemenî azadda, 1995 bllawkrawewe.

شۆرش له پراكتيكدا

ئۆكتۆبەرى 1922

له كۆبونەوھەيەكدا كە لە بېن Bienne ى سويسرا بۆ پەنجاھەمىن سالىيادى ئەنجومەنى Saint Imier بەرپا كرا، ھاوپى بېرتونى (Bertoni) و من بۆچونگەليكمەن دەرپرەن، كە ھاوپى كۆلۆمىر (Colomer) پىي خۆش نەبوون. ھەر بەو جۆرەى كە لە ئازادى Libertaire ى پاريسدا نووسىويەتى، دۇنيايە بۆچونەكانى ئىمە لەتەك ئامانجى ئاراستە زىندووھەكانى بزاڭى ئەناركىستى ھاوچەرخ ناتەبان. ۋى دەنووسىت، ھاوپىيانى ئالمانى، ئىسپانى، روسى، ئەمەريكايى و ... كە لەو ئامادە لەو كۆبونەوھەدا ئامادەبوون، ھەر ۋەك خودى خۆى، بەرپادەيەك تەكانيان خواردووھ و تورە بووبوون “*émus et presque indigné*”.

بە بۆچوونى من، ھاوپى كۆلۆمىر لەمەر دەركى ئاراستە كەتواريەكانى ئەناركىزم، كەمىك زىادەرپەۋى كردوھ. بەھەر بارىكدا، بەكاربردنىكى نادروستى زمانەوانىيە، لايەنى كەم، قسەكردن لەسەر “توورەيى”، كاتىك بابەتى لىدوان لە شوپىنىكدايە، كە ھەموو كەسنىك راستگۆيانە لە بەرژەۋەندى ئامانجى ھاوبەش، ھەولى پروونكردنەۋەى بۆچونەكانى دەدات. بەھەر شىۋەيەك باشتەرە گفتوگۇكان لە بارىكى دۆستانەدا راگرين، ئاۋا كە ئىمە لە بېن Bienne پىي ھەستايىن.

Şorrş le Praktîkda

oktoberî 1922

le kobûneweyekda ke le bîn Bienne î suyisra bo pencahemîn sallyadî encumenî Saint Imier berpa kra, hawrê bêrtonî (Bertoni) û min boçungelêkman derbrîn, ke hawrê kolomêr (Colomer) pêy xoş nebûn. her bew corey ke le azadî Libertaire î parîsda nûsîwyetî, dillnyaye boçûnekanî ême letek amancî araste zînduwekanî bzavî enarkîstî hawçerx nateban. wî denûsêt, hawrêyanî allmanî, îspanî, rusî, emerîkayî û ... ke lew amade lew kobûneweda amadebûn, her wek xudî xoy, berradeyek tekanyan xwarduwe û ture bûbûn “émus et presque indiginé”.

be boçûnî min, hawrê kolomêr lemerr derkî araste ketwarîyekanî enarkîzm, kemêk zyaderrewî kirdwe. beher barêkda, bekarbirdnêkî nadrustî zmanewanîye, layenî kem, qsekirdin leser “tûreyî”, katêk babetî lêdwan le şwênêkdaye, ke hemû kesêk rastgoyane le berjewendî amancî hawbeş, hewllî rûnkirdnewey boçûnekanî dedat. beher şêweyek baştire giftugokan le barêkî dostaneda ragrîn, awa ke ême le bîn Bienne pêy hestayn.

هاورې بریتونې، بېگومان پشټیوانی له بوجوونه کانی خوۍ له (ژبانه وه- Réveil) دا ده کات؛ منیش له (مروځایه تی نوۍ- Umanità Nova) هه مان کار ده کم، بهو جوړه ی که کولومیر له (نازادیخوازی- Libertaire) کردی. هیوادارم هاوړپییانی تریش له لم لیدوانه دا به شدارۍ بکن؛ ئه مه له بهر ژه وهندی هه موواندا ده بیت، ئه گهر هه مووان چاودیر بن، ئالوگور له هزری بهرامبهردا به هوۍ وه رگیړانه وه بو زمانه کانی تر پروو نه دات. ئه مه زیانی نییه، به هیوای ئه وهی که هیچ کهس به بیستنی شتی که پیشتر بیرۍ لئ نه کرد بیت هه، بازار نه چیژت.

له بین Bienne له مهر دوو بابته لیدوان کرا: "په یوه ندی نیوان سه ندیکالیزم و ئه نارکیزم" و "چالاکۍ ئه نارکیستی له سه ره لدانی یاخیبووندا". له هه لیکۍ تردا و له سه ر خو ده گه ریمه وه سه ر بابته پیشین، هه روا خوینه رانی Umanità Nova ده بوو بهر له مه، بزانی من له م باره وه چوون بیرده که مه وه. به خیرایی پروونی ده که مه وه، که له مهر بابته دوا بین چیم گوتوه.

ئیمه ده مانه ویت هه رچی زووتر شوړش پروو بدات و له ته وای هه له کان که ئه گهرۍ ره خسانیان هه یه، که لک وهر بگرین.

بیجگه له ژماره یه کی که م له "فیړکاران"، که باوه پریان به له توانادابوونی راپه پینی جه ماوهر به ره و ئامانجۍ ئه نارکیستی، پیش ئالوگوری مه رجه مادی و مؤرالییه کانی ژبانی جه ماوهر، هه یه، ئه وانه ی که شوړش بو کاتیک که هه مووان تونایان هه بیت ئه نارکیستیانه بژین، دوا ده خن، هه موو ئه نارکیسته کان له

hawrê brîtonî, bêguman piştîwanî le boçûnekanî xoy le (jyanewe-Réveil)da dekat; mnîş le (mrovayetî nwê-Umanità Nova) heman kar dekem, bew corey ke kolomêr le (azadîxwazî-Libertaire) kirdî. hîwadarm hawrêyanî trîş lem lêdwaneda beşdarî bken; eme le berjewendî hemuwanda debêt, eger hemuwan çawdêr bin, allugorr le hizrî beramberda behoy wergêranewe bo zmanekanî tir rû nedat. eme zyanî niye, be hîway ewey ke hîç kes be bîstnî ştêk ke pêştir bîrî lê nekirdbêtewe, azar neçêjêt.

le bîn Bienne lemerr dû babet lêdwan kra:"peywendî nêwan sendîkalîzm û enarkîzm" û "çalakî enarkîstî le serhelldanî yaxîbûnda". le hellîkî tirda û leser xo degerrêmewe ser babetî pêşîn, herwa xwêneranî Umanità Nova debû ber leme, bzanin min lem barewe çûn bîrdekemewe. be xêrayî rûnî dekemewe, ke lemerr babetî dwayîn çîm gutuwe.

ême demanewêt herçî zûtir şorrş rû bdat û le tewawî helekan ke egerî rexsanyan heye, kellk wer bigrîn.

bêcge le jmareyekî kem le "fêrkaran", ke bawerryan be le twanadabûnî raperrînî cemawer berew amancî enarkîstî, pêş allugorî merce madî û morralîyekanî jyanî cemawer, heye, ewaney ke şorrş bo katêk ke hemuwan tunayan hebêt enarkîstîyane bjîn, dwadexen, hemû enarkîstekan le

خوازيارى له ناوبردنې هه رچې زووترى ميرايه تيبه هه نو كه بياندا
هاوپان، راستى شته كه ئه وه يه، كه ئه وان هه رده م، ته نيا
كه سانېكن، كه به راستى ئاره زوومه ندييان بو ئه نجامدانى وه ها
كارېك نيشانده ن.

سهره پاي ئه وه ش، شوړشگه لى سهر به خو له "ويست و خواستى"
ئهناركيسته كان، پوويان داوه، پوو دده ن و له داهاتووشدا پوو
دده ن؛ له ويوه كه ئهناركيسته كان ته نيا كه مايه تيبه كى بچووكى
خه لك پېكده هيئن و ئهناركيزم ناتوانرئيت به سه پاندنى زور و
توندوتيزى ئه وه كه مايه تيبه پېك بئيت، پوونه كه شوړشه كانى
رپوردوو و داهاتوو، شوړشى ئهناركيستى نه بوون و له وانه شه
نه بن.

دوو سال له مه وبهر له ئيتاليا شوړشېك له پووداندا بوو، ئيمه ش
ئهوئى له تواناماندا بوو، كردمان تاكو پووبدات. به لام وهك
دژه خونانى سوشيا ليزم و لايه نگرانى يه كي تيبه كان مامه له مان
له ته كدا كرا، وهك كه سانېك كه بهر به هيئزى بزوونته وهى
جه ماوه رى بگرن و ميرايه تيبه پاشايه تيبه له رزوكه كان، له
به رده م ناره زايه تيبه كانى دژ به گرانبوونى گوزهران، له وانه
مانگرته كان له ناوچه ي پيدمونت (Piedmont) و راپه پرينى
ئانكونا (Ancona) و ده سته سهر داگرتنى كارخانه كان، رزگار
بكه ن.

ده بئيت چى بكه ين، ئه گهر شوړش له پيئاو باشبووندا
سهره لبدات؟

ده بئيت چى بكه ين، له شوړشېكدا كه سبه ينئ پوو ددهات؟

xwazyarî lenawbirdnî herçî zûtrî mîrayetîye henûkeyyanda hawran, rastî şteke eweye, ke ewan herdem, tenya kesanîkin, ke berrastî arezûmendîyan bo encamdanî weha karêk nîşandden.

sererray eweş, şorrişgelî serbexo le "wîst û xwastî" enarkîstekan, rûyan dawê, rû deden û le dahatûşda rû deden; lewêwe ke enarkîstekan tenya kemayetîyekî bçûkî xellk pêkdehênin û enarkîzm natwanrêt besepandnî zor û tundutîjî ew kemayetîye pêk bêt, rûne ke şorrşekanî raburdû û dahatû, şorrşî enarkîstî nebûn û lewaneşe nebin.

dû sall lemewber le îtalya şorrşêk le rûdanda bû, êmeş ewey le twanamanda bû, kirdman taku rûbdar. bellam wek djexunanî soşyalîzm û layengranî yekêtîyekan mamelleman letekda kra, wek kesanêk ke ber be hêzî bzûtnewey cemawerî bigrin û mîrayetîye paşayetîye lerzokekan, le berdem narrezayetîyekanî dij be granbûnî guzeran, lewane mangirtnekan le nawçey pîdmont (Piedmont) û raperrînî ankona (Ancona) û destbeserdagirtî karxanekan, rizgar bken.

debêt çî bkeyn, eger şorrş le pênanaw başbûnda serhellbdar?

debêt çî bkeyn, le şorrşêkda ke sbeynê rû dedar?

هاورپپيانى ئىمە لە شۆرشەكانى كە لە روسىيە، باقاريا (هەريمى بايەرن لە ئالمەن)، ھەنگاريا و شويىنەكانى تر، چييان كرددووھ و دەيانتوانى چ كاريك ئەنجامدەن و پيوويست بوو چى بيكەن؟

ئىمە ناتوانين ئەناركى پيك بهينين، لايەنى كەم ئەناركيەك نا، كە تەواوى خەلك و پەيوەنديە كۆمەلایەتییەكان گرتبيتەوھ، لەبەر ئەوھى خەلكى ھيشتاكە ئەناركىست نين و ھەروھە ئىمە ناتوانين ھىچ ميرىيەكى تر پەسەند بكەين، بەبى ئەوھى دەستبەردارى شەيدايمان ببين و ھەر ھۆكاريكى ئەناركىستبوونمان لە دەست نەدەين. بەم پيیە، دەى كەواتە چ كاريك دەتوانين و دەبیت ئەنجام بدەين؟

ئەمە ئەو گرتە بوو، كە لە بين Bienne لیدوانى لەبارەوھ كرا و گرتتیکە كە لە ئەستادا زۆرتەرين گرنكى ھەيە، وەھا ھەليكى زۆر، كاتيک كە لە پريكدا لەتەك بارودۆخيكى وا رووبەروو بووين، كە يا دەبیت بیدوودلی و دەستبەجی دەستبەكار بين يا لە مەيدانى خەباتيدا ھەلبی و سەرکەوتنى كەسانيتر لەباربکەين.

پرسەكە لەسەر شۆرش نەبوو، بەو جۆرەى كە ئىمە دەمانەويیت، شۆرشيكى راستينەى ئەناركىستى بە شيوەيەك گونجاو دەبوو ئەگەر ھەموو خەلك يا لايەنى كەم زۆرينەى خەلك لە ناوچەيەكى ديارىكراودا ئەناركىست بوونايە. پرسى گەران بوو بۆ بەدستھيانی باشترين كارى لىواو لە بەرزەوھەندى بزاقي ئەناركىستى لە ئالوگۆرى كۆمەلایەتى گونجاو لە ھەلومەرجى ھەنووكەيىدايە.

hawrêyanî ême le şorşekanî ke le rusye, bavarya (herêmi bayern le allman), hengarya û şwênekanî tir, çîyan kirduwe û deyantwanî çi karêk encambden û pêwîst bû çi bîken?

ême natwanîn enarkî pêk bhênîn, layenî kem enarkîyek na, ke tewawî xellk û peywendîye komellayetîyekan girtbêtewe, leber ewey xellkî hêştake enarkîst nîn û herweha ême natwanîn hîç mîrîyekî tir pesend bkeyn, bebê ewey destberdarî şeydayîman bbîn û her hokarêkî enarkîstbûnman le dest nedeyn. bem pêye, dey kewate çi karêk detwanîn û debêt encam bdeyn?

eme ew grifte bû, ke le bîn Bienne lêdwanî lebarewe kra û griftêke ke le le êstada zorterîn gringî heye, weha helêkî zor, katêk ke le prrêkda letek barudoxêkî wa rûberrû bûyn, ke ya debêt bêdûdllî û destbecê destbekar bîn ya le meydanî xebatîda hellbên û serkewtnî kesanîtir lebarbkeyn.

pirseke Leser şorrş nebû, bew corey ke ême demanewêt, şorrşêkî rastîney enarkîstî be şêweyek guncaw debû eger hemû xellk ya layenî kem zorîney xellk le nawçeyekî dyarîkrawda enarkîst bûnaye. pirsî geran bû bo bedisthênanî baştrîn karî lwaw le berjewendî bzavî enarkîstî le allugorrî komellayetî guncaw le helumercî henûkeyîdaye.

پارته دەسەلاتخوזהكان بەرنامەى ديارىكراويان هەيه و دەيانەويّت بە زۆر بيسەپيّن؛ لەبەر ئەوەيه كە ئەوان ئارەزووى دەسەلاتگرنەدەست دەكەن، بە چاوپۆشين لەوەى كە پەوا بّيّت يا ناپەوا، هەولّى گۆرپىنى كۆمەلگە بە شىوازى خويان و لە پيگەى ياسايەكى تازەو دەدەن. ئەمە پروونى دەكاتەو، كە بۆچى ئەوان لە قسەدا و هەروا لە زۆربەى نيهتياندا شۆرشگيّن، بەلام كاتيک كە هەليک دەرەخسيّت، لە شۆرشکردندا تووشى پارايى دەبن. ئەوان لە پيشوازى دلنيانين، تەنانەت لە زۆرينەى خەلک ناچالاكترن، ئەوان هيزى سەربازى پيويستيان بۆ جيپەجيکردنى فەرمانەكانيان لە سەرتاسەرى وڵاتدا لەبەردەستدا نيبە و لە گشت بەشە جۆراوجۆرهكانى بوارى چالاكيبە كۆمەلايەتبيەكاندا كەسانى خۆبەشى شارەزايان نيبە... لەبەر ئەو هەردەم ناچارن جيپەجيکردن دوا بخەن، تاكو ئەوەى بەناچارى بەهۆى ياخيبيوونى جەماوەرەو ميرايبەتى بەدەست دەهيّن. لەتەك ئەوەى كە تەنيا جاريك بوونە خاوەنى دەسەلات، دەيانەويّت بۆ هەميشە تييدا بميّنەو، هەر بۆيە هەول دەدەن شۆرشيک كە كارايى لەسەر داناون، دوا بخەن، بەلاريدا ببەن و راگرن.

بەپيچەوانەو، ئيمە ئامانجيکمان هەيه و بۆى دەجەنگيّن و دەمانەويّت بەدى بهيّنين، بەلام لەو باوەرپەدا نين كە ئامانجى بەرزى ئازادى و دادپەروەرى و خوشەويستى لە پيگەى توندوتيزى ميرايبەتبيەو بّيّتە دى.

ئيمە نە بۆ خۆمان دەمانەويّت دەسەلات بەدەست بهيّنين و نە بۆ كەسى تريش. ئەگەر بە هۆى كەمى توانامانەو نەتوانين بەر بە

parte desellatixwazekan bernamey dyarîkrawyan heye û deyanewêt be zor bîsepênin; leber eweye ke ewan arezûy desellatgîrnedest deken, be çawpoşîn lewey ke rewa bêt ya narrewa, hewlî gorrînî komellge be şêwazî xoyan û le rêgey yasayekî tazewe deden. eme rûnî dekatewe, ke boçî ewan le qşeda û herwa le zorbey nyetyanda şorrişgêrn, bellam katêk ke helêk derrexsêt, le şorrişkirdinda tûşî rarayî debîn. ewan le pêşwazî dillnyanîn, tenanet le zorîney xellk naçalaktrin, ewan hêzî serbazî pêwîstyan bo cêbecêkirdnî fermanekanyan le sertaserî wlatda leberdestda nîye û le gişt beşe corawcorekanî bwarî çalakîye komellayetîy-ekanda kesanî xobeşî şarezayan nîye ... leber ewe herdem naçarn cêbecêkirdin dwa bxen, taku ewey benaçarî behoy yaxîbûnî cemawerewe mîrayetî bedest dehênin. letek ewey ke tenya carêk bûne xawenî desellat, deyanewêt bo hemîşe têyda bmênnewe, her boye hewl deden şorrşêk ke karayî Leser danawn, dwa bxen, belarêda bben û ragrin.

bepêçewanewe, ême amancêkman heye û boy decengîn û demanewêt bedî bhênîn, bellam lew bawerrêda nîn ke amancî berzî azadî û dadperwerî û xoşewîstî le rêgey tundutîjî mîrayetîyewe bête dî.

ême ne bo xoman demanewêt desellat bedeset bhênîn û ne bo kesî trîş. eger be hoy kemî twanamanewe netwanîn ber be

هه‌بوون و جیگیری میرییه‌کان بگرین، هه‌وڵ ده‌ده‌ین هه‌ده‌م تا ئه‌و جیییه‌ی که له توانادا هه‌یه‌ میرایه‌تی لاواز بکه‌ین. له‌به‌ر ئه‌وه ئییه‌ هه‌رده‌م ئاماده‌ین بو‌له‌ناوبردن یا لاوازکردنی میری ده‌ستبه‌کار بین، به‌بێ نیگه‌رانییه‌کی زۆر (من ده‌لیم "زۆر"، نه‌ك به‌ "هیچ" شیویه‌ك) له‌و رووداوانه‌ی که دواتر روو ده‌ده‌ن.

بو‌ ئییه‌ توندوتیژی ته‌نیا بو‌ به‌رگرییه‌ و ته‌نیا ده‌توانی‌ت له به‌رامبه‌ر توندوتیژیدا به‌سوود بی‌ت. بی‌جگه‌ له‌مه‌، کاتی‌ك که بو‌ ئه‌نجامدانی ئامانجه‌ پۆزه‌تیقه‌کان به‌کار به‌ری‌ت، ئه‌وا یا به‌ شیویه‌کی گشتی شکست ده‌خوات یا ده‌بیته‌ هه‌و‌ی پایه‌ری‌ژی سه‌رکوت و به‌هره‌کی‌شی که‌سانی‌ك به‌سه‌ر که‌سانی‌کی تر دا.

جیگیربوون و به‌ره‌وپیش‌چوونی به‌ره‌ به‌ره‌ی کۆمه‌لگه‌ی مرو‌قه‌ ئازاده‌کان ته‌نیا ده‌توانی‌ت به‌ره‌مه‌ی گه‌شه‌ی ئازادانه‌ بیت؛ ئه‌رکی ئییه‌ وه‌ك ئه‌نارکیست راسته‌وخۆ پشتیوانی و دابینکردنی گه‌شه‌سەندنی ئازادییه‌.

ئه‌رکی سه‌رشانی ئییه‌ ئه‌مه‌یه‌: له‌ناوبردن یا کۆمه‌ك به‌ له‌ناوبردن هه‌ر جو‌ره‌ ده‌سه‌لاتی‌کی رامیاری، له‌ته‌ك گشت زنجیره‌ هی‌زه‌ سه‌رکوتگه‌ره‌کان، که پشتیوانی لی‌ده‌که‌ن؛ به‌رگرتن یا هه‌و‌ڵ بو‌ به‌رگرتن له‌ ده‌رکه‌وتنی میرییه‌ تازه‌کان و هی‌زه‌ سه‌رکوتگه‌ره تازه‌کان؛ به‌ هه‌موو باری‌کدا، خۆلادان له‌ به‌فه‌رمی ناسینی هه‌ر میرییه‌ك، به‌رده‌وامی خه‌بات دژی، داواکاری و خواست تا ئه‌وه‌نده‌ی ده‌لویت به‌ زۆر، مافی پیکه‌راو‌بوون و ژیان به‌و جو‌ره‌ی که ده‌مانه‌وی‌ت، مافی ئه‌زموونکردنی ئه‌و شیوانه‌ی کۆمه‌لگه‌، که

hebûn û cêgîrî mîrîyekan bigrîn, hewll dedeyn hedem ta ew cêyey ke le twanada heye mîrayetî lawaz bkeyn. leber ewe ême herdem amadeyn bo lenawbirdin ya lawazkirdnî mîrî destbekar bîn, bebê nîgeranîyekî zor (min dellêm "zor", nek be "hîç" şêweyek) lew rûdawaney ke dwatir rû deden.

bo ême tundutîjî tenya bo bergîrîye û tenya detwanêt le beramber tundutîjîda besûd bêt. bêcge leme, katêk ke bo encamdanî amance pozetîvekan bekar bibrêt, ewa ya be şêweyekî giştî şkest dexwat ya debîte hoy payerrêjî serkut û behrekêşî kesanêk beser kesanêkî tirda.

cêgîrbûn û berewpêşçûnî bere berey komellgey mrove azadekan tenya detwanêt berhemî geşey azadane bît; erkî ême wek enarkîst rastewxo piştîwanî û dabînkirdnî geşesendnî azadîye.

erkî serşanî ême emeye: lenawbirdin ya komek be lenawbirdnî her core desellatêkî ramyarî, letêk gişt zincîre hêze serkutgerekan, ke piştîwanî lêdekan; bergirtin ya hewll bo bergirtin le derkewtnî mîrîye tazekan û hêze serkutgere tazekan; be hemû barêkda, xoladan le befermî nasînî her mîrîyek, berdewamî xebat djî, dawakarî û xwast ta ewendey delwêt be zor, mafî rêkixrawbûn û jyan bew corey ke demanewêt, mafî ezmûnkirdnî ew şêwanî komellge, ke

بۆ ئىمە باشتىر دىنە بەرچاۋ، ھەلبەتە تا كاتىك كە 'ئازادى
يەكسانى' كەسانى تر پېشىل ناكەن.

سەرەپراى ئەم خەباتە لە دژى سەپاندنى مىرى، كە بەھرەكېشى
سەرمايەدارى دەسەپىنىت و لەبارى دەكات؛ ئىمە پېشتىر،
خەلكىمان بۆ دەستەبەسرداگرتنى سامانىك كە ھەيە و
ئامرزەكانى بەرھەمھىيان بەتايبەت، ھەلخپاندوو و ھارىكاريمان
داون؛ كاتىك كە بارودۇخىكى ۋەھامان بۆ پەخسا، كە لە سايەيدا
ھىچ كەس نەتوانىت خواستەكانى بە زۆر بەسەر كەسانى تردا
بەسەپىنىت و ھىچ كەس لە بەرھەمى كارى خۆى جيانەبىتەۋە،
ئەۋكات ئىمە دەتوانىن لە پىگەى پاگەندە و پىنوئىنيەكانەۋە
ھەنگاۋ بنىين.

ئايا پىكھاتە و پىكخستنى ئەۋ پىكخراۋەيىە كۆمەلايەتتيانە كە
ھەن، لەناويان بەرىن؟ بەلى، بە دلىيايىيەۋە، ئەگەر پرسەكە
لەسەر پىكھاتە سەرکوئگەرەكان بىت؛ بەلام ئەۋانە سەرەپراى
ھەموو شتىك، تەنبا بەشىكى بچوۋكن لە ئالۋزى ژيانى
كۆمەلايەتى. پولىس، سوپا، زىندانەكان و دەسلەلاتى دادوۋەرى
پىكھاتەى بەھىزن بۆ خراپەكارى، كە بە شىۋازى مشەخۋرانە
كاردەكەن. پىكھاتە و پىكخستەكانى تىرى كارگىرى، چ بۆ
باشترکردن يا بۆ خراپترکردن، جۆرى ژيانى مروڤ دابىن دەكەن؛
بەبى ئەۋەى كە بە پىكھاتەى باشتىر جىگەيان بگرىنەۋە،
لەناۋبەردنى ئەۋ دەزگايانە ناتوانىت بەسۋود بىت.

ئالۋوۋىرى بەرھەمەكان و كەستە خاۋەكان، دابەشكردنى كەرەستە

bo ême baştir dêne berçaw, hellbete ta katêk ke ' azadî yeksanî' kesanî tir pêşêl naken.

sererray em xebate le djî sepandnî mîrî, ke behrekêşî sermayedarî desepênêt û lebarî dekat; ême pêştir, xellkîman bo destebesirdagirtî samanêk ke heye û amirzekanî berhemhênan betaybet, hellixrranduwe û harîkarîman dawn; katêk ke barudoxêkî wehaman bo rexxsa, ke le sayeyda hîç kes netwanêt xwastekanî be zor beser kesanî tirda bsepênêt û hîç kes le berhemî karî xoy cyanebêtewe, ewkat ême detwanîn le rêgey pagende û rênwênîyekanewe hengaw bnêyn.

aya pêkhate û rêkxistnî ew rêkixraweyye komellayetîyane ke hen, lenawyan berîn? bellê, be dillnyayyewe, eger pirseke leser pêkhate serkutgerekan bêt; bellam ewane sererray hemû ştêk, tenya beşêkî bçûkin le allozî jyanî komellayetî. polîs, supa, zîndanekan û deselatî dadwerî pêkhatey behêzn bo xrapekarî, ke be şêwazî mşexorane kardeken. pêkhate û rêkxistnekanî trî kargêrrî, çi bo baştirkirdin ya bo xraptirkirdin, corî jyanî mrov dabîn deken; bebê ewey ke be pêkhatey baştir cêgeyan bigrînewe, lenawbirdnî ew dezgayane natwanêt besûd bêt.

alluwêrî berhemekan û keste xawekan, dabeşkirdnî kereste

خواردنه مه نيبه كان، هيلى ئاسن، خزمه تگوزارى پۇست و گشت خزمه تگوزار بيه گشت بيه كان له لايه ن ده ولته وه يا كۆمپانيه تايه تيبه كانه وه به رپوه ده برين و بو خزمه تگوزارى سه رمايه دارى و پاوانگه رىي رپكخراون، به لام له خزمه تى پيداويست بيه كه توار بيه كانى خه لكدان. ئيمه ناتوانين كار يان په ك بخه ين، (له هه ر بار يكد خه لكى له به ر به رژه وه ندي به كانى خو، بو ارى كار يكى ئاوامان پي ناده ن) مه گه ر ئه وهى كه به شيوازيكى با شتر دووباره رپكيان بخه ينه وه. هه روه ها ناتوان ريت يه ك رژه ئه و شته به ده ست بى ت، تا بارى شته كان به م جو ره بى ت، ئيمه توانايى پيوستمان بو وه ها كار يك نيبه. له م پووه وه له م چركه ساته دا خو شحال ده بين، به وهى كه سانى تر ئه م ده زگه يانه ئه گه رچى ته نانه ت به رپكخستن يكى جياواز له وهى ئيمه ش بى ت، به رپوه به رن.

ژيانى كۆمه لايه تى ناوه ستيت و خه لكى ده يه ويت رۆژانى شو رش و سبه ينئ و هه رده م دريژه به ژيانى بدات.

واى له ئيمه و داهاتووى بوچوونه كانمان، ئه گه ر ليپرسراوه تى بوچى وي رانيه ك كه دريژه ي ژيان ده خاته مه رسي بيه وه، له ئه ستو بگري ن!

له كاتى لي دوان له سه ر ئه و سه رد ييرانه، پرسى پاره، كه گرنگ بيه كى زورى هه يه، له بين Bienne كه وته به ر لي دوان.

له كۆرپو كۆمه لئى ئيمه دا ئاساييه، بو خستنه پووى رپگه چاره ي ساده بو ئه م گرفته، بو تري ت ده بى ت پاره وه لابر ريت.

xwardnemenîyekan, hêllî asn, xizmetguzarî post û gişt xizmetguzarîye giştîyekan lelayen dewlletewe ya kompanîye taybetîyekanewe berrêwe debrên û bo xizmetguzarî sermayedarî û pawangerîy rêkixrawn, bellam le xizmetî pêdawîstîye ketwarîyekanî xellkdan. ême natwanîn karyan pek bxeyn, (le her barêkda xellkî leber berjewendîyekanî xoy, bwarî karêkî awaman pênadên) meger ewey ke be şêwazêkî baştir dûbare rêkyan bxeynewe. herweha natwanrêt yek roje ew şte be dest bêt, ta barî ştekan bem core bêt, ême twanayî pêwîstman bo weha karêk nîye. lem ruwewe lem çirke sateda xoşhal debîn, bewey kesanî tir em dezgeyane egerçî tenanet be rêkxistnîkî cyawaz lewey êmeş bêt, berrêwe bern.

jyanî komellayetî nawestêt û xellkî deyewêt rojanî şorrş û sbeynê û herdem drêje be jyanî bdat.

way le ême û dahatûy boçûnekanman, eger lêprisrawetî puçî wêranîyek ke drêje jyan dexate mersîyyewe, le esto bigrîn!

le katî lêdwan Leser ew serdêrane, pirsî pare, ke gringîyekî zorî heye, le bîn Bienne kewte ber lêdwan.

le korrukommellî êmeda asayye, bo xistnerrûy rêgeçarey sade bo em grifte, butrêt debêt pare welabinrêt.

دەكرا ئەو ە رېگەچارە بىت، ئەگەر پىرسەكە لەمەر كۆمەلگەيەكى ئەناركى، يا شۆرشىكى گرىمانەيى بووايە، كە لە سەد سالى داھاتوودا ڤوو بدات، بە گرىمانەي ئەو ەكى كە ھەردەم بۆى ھەيە جەماوەر بىتتە ئەناركىست و كۆمونىست، پىش ئەو ەكى ھەلومەرجىك كە تىيدا دەژىن لە رېگەي شۆرشەو ە گۆرانى رىشەيى بەسەردا ھاتىت.

بەلام ئەم ڤۆ ئەم پىرسە بە شىوازيكى تەواو جىاواز، ئالۆزە. پارە ئامرازيكى بەھىزى چەوسانەو ە و بەھرەكيشىيە؛ بەلام ھەروا تەنبا ئامرازيكە (بە چاوپۆشىن لە سەركوتگەرتىن دىكتاتورىيەكان يا لەبارتىن ئايدىالىستىيەكان) كە تا ھەنووكە لەلايەن ھۆشى مەرقەو ە بۆ رىكخستەن و بەرھەمەيان و دابەشكردنى ئۆتوماتىك داھىنراو ە.

بۆ ئەم سەردەمە، باشتەر لە برى ئەو ەكى كە خەمى لەناوبردى پارەمان ھەبىت، با بۆ دابىنكردنى شىوازيك بدۆزىنەو ە، كە پارە بەراستى دەربىرى ئەنجامى كارى بەسوود لەلايەن خاوەنەكانىيەو ە بىت.

بە ھەر بارىكدا رېگە بدەن، با بچىنە سەر پىراكتىكى دەستبەجى، ئەو بابەتەي كە لە بىن Bienne بە كەردەو ە مشتومرى لەسەر كرا.

با واى دابىن، كە سەبەينى راپەرىنىكى سەركەوتوو ڤوو دەدات. ئەناركىستى يا ئائەناركىستى، خەلكى دەبىت لە دووى دابىنكردن و بەدەستەيانى پىداووستىيە سەرەتايىيەكانيان بن.

dekra ewe rêgeçare bêt, eger pirseke lemerr komellgeyekî enarkî, ya şorrşêkî grîmaneyî buwaye, ke le sed sallî dahatûda rû bdat, be grîmaney ewey ke herdem boy heye cemawer bbête enarkîst û komunîst, pêş ewey helumercêk ke têyda dejîn le rêgey şorrşewe gorranî rîşeyî beserda hatbêt.

bellam emrro em pirse be şêwazêkî tewaw cyawaz, alloze. pare amrazêkî behêzî çewsanewe û behrekêşîye; bellam herwa tenya amrazêke (be çawpoşîn le serkutgertrîn dîktatorîyekan ya lebartrînî aydialîstîyekan) ke ta henûke lelayen hoşî mrovewe bo rêkxistin û berhemhênan û dabeşkirdnî otumatîk dahênrawe.

bo em serdeme, baştre le brî ewey ke xemî lenawbirdnî pareman hebêt, ba bo dabînkirdnî şêwazêk bdozînewe, ke pare berrastî derbrî encamî karî besûd lelayen xawenekanîyewe bêt.

be her barêkda rêge bden, ba bçîne ser praktêkî destbecê, ew babetey ke le bînBienne be kirdewe miştumrrî leser kra.

ba way dabnêyn, ke sbeynê raperrînêkî serkewtû rû dedat. enarkîstî ya naenarkîstî, xellkî debêt le dûy dabînkirdin û bedesthênanî pêdawîstîye seretay-yekanyan bin.

كەم تا زۆر وەك بارى ئاسايى دەبىت پىداۋىستىيەكان لە شارە
گەرەكاندا دابىن بكرىن.

ئەگەر جوتياران و باربەرەكان و ئەوانى تر، ئامادە نەبوون بە
خوڤايى كالاكان و خزمەتگوزارىيەكان دابىن بكەن و داواى
پارەيەكيان كرد كە لە بارى ئاسايىدا لەسەرى راھاتوون و بە
سامانى كەتواری دەزانن، دەبىت چى بكريت؟ ئايا بە زۆر
ناچارىان بكەين؟ كە لەو بارەدا دەبىت مائىلوايى لە ئەناركىزم و
هەر ئالوگۆرپكى گونجاو بۆ باشتر بوون، بكەين. وەرن با وانە لە
ئەزموونى روسەكان وەربگرين.

بەم جوړه؟

وہ لامي ھاوړپيان بە گشتى: بەلام جوتياران لە دستكەوتەكانى
كومونىزم يا لايەنى كەم ئالووړى راستەوخو كالا لەتەك كالا
تيدهگەن.

ئەمانە ھەموو زۆر باشن، بەلام بە دلنایايەو تەنیا يەك پوژنا،
ھەر وەھا خەلكى تەنانت بۆ يەك پوژيش ناتوانن بەبى خواردن
بمىننەو.

مەبەستم پيشنيارکردنى ريگەچارە نەبوو.

ئەوہى مەبەستمە ئەنجامى بەدەم، پاكيسانى سەرنجى ھاوړپيانە
بۆ گرنگترین پرسگەليک، ئەوانەى كە لە سبەينى شۆرشدا
پووبەپروومان دەبنەو.

kem ta zor wek barî asayî debêt pêdawîstîyekan le şare gewrekanda dabîn bikrên.

eger cutyaran û barberekan û ewanî tir, amade nebûn be xorrayî kallakan û xizmetguzarîyekan dabîn bken û daway pareyekyan kird ke le barî asayîda leserî rahatûn û be samanî ketwarî dezanin, debêt çî bikrêt? aya be zor naçaryan bkeyn? ke lew bareda debêt mallawayî le enarkîzm û her allugorrêkî guncaw bo baştir bûn, bkeyn. wern ba wane le ezmûnî rusekan werbigrîn.

bem core?

wellamî hawrêyan be giştî: bellam cutyaran le distkewtekanî komunîzm ya layenî kem alluwêrî rastewxoy kalla letek kala têdegen.

emane hemû zor başn, bellam be dillnyayyewe tenya yek roj na, herweha xellkî tenanet bo yek rojîş natwanin bebê xwardin bmênnewe.

mebestim pêşnyarkirdnî rêgeçare nebû.

ewey mebestme encamî bdem, rakêsanî serincî hawrêyane bo gringitrîn prisgelêk, ewaney ke le sbeynêy şorîşda rûberrûman debnewe.

بوار بدەن با ھاوړپېيان له پوونکردنەوہی پرسەکاندا بەشداری
بکەن؛ بوار نەدەین دۆست و ھاوړپې کولومېر تورپە و دلگير بېت.

ئەگەر ئەم بابەتانە بۆ ئەو تازەن، لېنېشتنی وەھا ترسیکی زۆر
له تازەگری له ئەنارکیستیك ناوہشیتهوہ.

ئەم وتارە له ژمارە 191ی (Umanità Nova) ی 7ی ئۆکتۆبەری
1922 له بلاوکراوہتەوہ.

bwar bden ba hawrêyan le rûnkirdnewey pirsekanda beşdarî bken; bwar nedeyn dost û hawrê kulumêr ture û dillgîr bêt.

eger em babetane bo ew tazen, lînîştî weha tirsêkî zor le tazegrî le enarkîstêk naweşêtewe.

em wtare le jmare 191î (Umanità Nova)î 7î oktoberî 1922 le bllawkrawetewe.

بیرۆکه‌ی میرایه‌تی باش

هیچ کەس ناتوانیٓت بە دُنیاوییه‌وه دادوه‌ری بکات، کە چ کەسیک راست ده‌کات و چ کەسیک هه‌له‌یه، چ کەسیک له‌ راستییه‌وه نزیکتره‌ یا له‌سه‌ر باشت‌ترین پێگه‌یه‌وه بو‌به‌ده‌سته‌ینانی زۆرت‌ترین باشه‌ بو‌هه‌ر کەسیک و بو‌هه‌مووان. ئازادی هاوده‌م به‌ ئه‌زموون، ته‌نیا پێگه‌یه‌وه بو‌په‌یبردن به‌ راستی و ئه‌وه‌ی چ شتی‌ک باشت‌رینه‌؛ هه‌روا ئازادی له‌ ئارادا نابێت، ئه‌گه‌ر ئازادی هه‌له‌کردن، ره‌ت‌بکریته‌وه‌.

به‌لام کاتی‌ک کەسیک له‌ پرووی پامیاریی‌ه‌وه، نه‌ک فیلۆسۆفییه‌وه، قسه‌ له‌سه‌ر ئازادی ده‌کات، کەس هۆشی بو‌ دیوی میتافیزیکیانه‌ی مرو‌قی داب‌راو (ئه‌به‌ستراکت) ناچیت، کە له‌ ده‌ره‌وه‌ی گه‌ردوون و ژینگه‌ی کۆمه‌لایه‌تییه‌وه بوونی هه‌یه و وه‌ک هه‌ندی‌ک له‌ خواکان "توانای کردنی هه‌ر شتی‌کی هه‌یه، کە ئاره‌زووی بکا" پ‌ر به‌ واتای وشه‌.

کاتی‌ک کە کەسی‌ک قسه‌ له‌ ئازادی ده‌کات، له‌ باره‌ی کۆمه‌لگه‌یه‌که‌وه ده‌دویت، کە تییدا هه‌یچ کەس ناتوانیت کەسانی تر به‌بی‌ پروبه‌پرووبوونه‌وه و به‌ره‌هه‌ستی توند، ملکه‌ چ بکات، له‌وه‌یدا، له‌ سه‌رووی هه‌موو شتی‌که‌وه، هه‌یچ کەس ناتوانیت به‌سه‌ر کۆمه‌لگه‌دا زالی‌بیت و هه‌یزی کۆمه‌لایه‌تی بو‌سه‌پاندنی ئاره‌زووه‌کانی خۆی به‌سه‌ر کەسانی تر و گروپه‌کانی تردا کە سه‌رچاوه‌ی هه‌موو ده‌سه‌لاتی‌کن، به‌کاربه‌ریٓت.

Bîrokey Mîrayetî baş

hîç kes natwanêt be dillnyayyewe dadwerî bkat, ke çi kesêk rast dekat û çi kesêk helleye, çi kesêk le rastîyewe nzîktre ya leser baştrîn rêgeye bo bedesthênanî zortrîn başe bo her kesêk û bo hemuwan. azadî hawdem be ezmûn, tenya rêgeye bo peybirdin be rastî û ewey çi ştêk baştrîne; herwa azadî le arada nabêt, eger azadî hellekirdin, retbikrêtewe.

bellam katêk kesêk le rûy ramyarîyewe, nek fîlosofîyewe, qse leser azadî dekat, kes hoşî bo dêwî mîtafîzîkîyaney mrovî dabrraw (ebistrakt) naçêt, ke le derewey gerdûn û jîngey komellayetîyewe bûnî heye û wek hendêk le xwakan "twanay kirdnî her ştêkî heye, ke arezûy bka" pirr be watay wşe.

Katêk ke kesêk qse le azadî dekat, le barey komellgeyekewe dedwêt, ke têyda hîç kes natwanêt kesanî tir bebê rûberrûbûnewe û berhellistî tund, milkeç bkat, lewêda, le serûy hemû ştêkewe, hîç kes natwanêt beser komellgeda zallbêt û hêzî komellayetî bo sepandnî arezuwekanî xoy beser kesanî tir û grupekanî tirda ke serçawey hemû deselatêkin, bekarberêt.

mrov pêrfêkt nîye, beme razîn. bellam eme le bellgeyek zyatere û lewaneşe behêztrîn bellgeş bêt, ta çekî "berteskirdnewey azadî takekesî" nêdrête dest kes.

مرؤف پیرفیکت نییه، بهمه رازین. بهلام ئهमे له بهلگهیهك زیاتره و لهوانهشه بههیزترین بهلگهش بیّت، تا چهکی "بهرتهسکردنهوهی ئازادی تاکهکهسی" نهدریته دهست کهس.

مرؤف پیرفیکت نییه. بهلام ئهی له کوئ مرؤف دهتوانیّت کهسانی وا پهیدا بکات، که نهك تهنیا بو به ئاشتی ژیان لهتهك کهسانی تردا به ئهندازهی پپوویست باش نهبن، بهلکو ههروا کهسانی واش که لیّهاتووی کۆنترۆلی ژیاکی کهسانی تریشیان به شیوهی دهسهلانه گهراپانه ههبیّت؟ به گریمانهی ئهوهی که وهها کهسانیك ههبن، ئهی چ کهسیك دیارییان دهکات؟ ئایا ئهوان بهخویان خویان دهسهپینن؟ ئهی ئهوه کپیه که ئهوان له بهرامبهر بهرهههستی و توندوتیژی "تاوانباران" دهیانپاریزیّت؟ یا ئایا ئهوان له لایه "کهسانی شکۆدار" وه ههلهدهبژیردرین، کهسانیك که وهك نهزان و شهپانی، دوور لهوهی که بتوانن ئاشتیانه بژین، وینا دهکریّن، ئهی چوّن له پریکدا دهبنه خاوهنی تهواوی باشیهکان، کاتیك که پرس و پرسپاری ههلبژاردنی سهروههوانیان دیته پپشهوه؟

mrov pîrfêkt nîye. bellam ey le kwê mrov detwanêt kesanî wa peyda bkat, ke nek tenya bo be aşî jyan letek kesanî tirda be endazey pêwîst baş nebin, bellku herwa kesanî waş ke lêhatûy kontrollî jyanî kesanî trîşyan be şêwey desellatgerayane hebêt? be grîmaney ewey ke weha kesanêk hebin, ey çi kesêk dyarîyan dekat? aya ewan bexoyan xoyan desepênin? ey ewe kêye ke ewan leberamber berhelistî û tundutîjî "tawanbaran" deyanparêzêt? ya aya ewan lelayen "kesanî şkodar"ewe helldebjêdrên, kesanêk ke wek nezan û şerranî, dûr lewey ke bitwanin aştyane bjîn, wêna dekrên, ey çon le prrêkda debne xawenî tewawî başîyekan, katêk ke pris û pirsyarî hellbjardnî serweranyan dête pêşewe?

لەبارەى دادگەيىکردنمەوہ: خەباتى چىنايەتى يا نەفرەتى چىنايەتى؟

لەبەردەم لىژنەى سوۋىندخۇران (بىرپاردانى)ى ميلاندا تىپروانىنگەلىكەم لەمەر خەباتى چىنايەتى و پىرۇلىتارىا دەربرىن، كە پەخنە و سەرسوپمانىكى زۇريان وروژاندى. وا لىرەدا بە وردەكارىيەكى زياترەوہ دەگەرپىمەوہ سەر ئەو تىپروانىنانە. لەویدا زۇر بە تورەيىيەوہ بەرامبەر بە تۆمەتبارکردنم بە ھەلخاندنى نەفرەت نارەزايەتيم دەربرى؛ پوونم کردەوہ، كە لە پاگەندەكەمدا ھەردەم ويسىتوومە بيسەلمىنم، كە تاوانە كۆمەلايەتییەكان پەيوەندىيان بە شەرەنگىزى سەرۆكىك يا سەرۆكىكى تر، فەرمانپروايەك يا فەرمانپروايەكى ترەوہ نييە، بەلكو سەرچاويەيان بۇ ميرىيەكان و دەزگەكان دەگەرپىتەوہ؛ لەبەر ئەوہ، پىگەچارە لە گۆپىنى دانە دانەى ئەو فەرمانپروايانەدا نييە، لەبرى ئەوہ پىويستە ئەو بنچىنەيە كە مروت بەسەر مروتدا سەرورە دەكات، لەناو بىرپىت؛ ھەروا ھەردەم پوونم کردووەتەوہ، كە پىرۇلىتيرەكان، ەك تاك، لە بۇرژواكان باشتىر نىن، بە ھەمان شىوہ كە بەلگەكان نىشانى دەدەن، كاتىك كە كرىكارىك بەرپىكەوت بە رپوشوۋىنى دەولەمەندى و فەرماندان دەكات، ەك بۇرژوازييەكى ئاسايى رەفتار دەكات، بەلكو خراپترىش.

وہەا دەربرپىنگەلىك شىوۋىنراون و ھەلگىردىراونەتەوہ، لەلايەن چاپەمەنييەكانەوہ خراپ لىكدراونەوہ و ھوى ئەوہش پوونە.

lebarey dadgeyîkirdinmewe: Xebatî Çîneyetî ya Nefretî Çîneyetî?

leberdem lêney swêndxoran (birryardanî)î mîlanda têrrwanîngelêkim lemerr xebatî çîneyetî û prolîtarya derbrîn, ke rexne û sersurmanêkî zoryan wrujand. wa lêreda be wirdekarîyekî zyatrewa degerrêmwewe ser ew têrrwanînane.

lewêda zor be tureyyewe beramber be tometbarkirdnim be hellixrrandnî nefret narrezayetîm derbrî; rûnim kirdewe, ke le pagendekemda herdem wîstûme bîselmênim, ke tawane komellayetîyekan peywendîyan be şerengêzî serokêk ya serokêkî tir, fermanirrwayek ya fermanirrwayekî trewe nîye, bellku serçaweyan bo mîrîyekan û dezgekan degerrêtewe; leber ewe, rêgeçare le gorrînî dane daney ew fermanrrewayaneda nîye, lebrî ewe pêwîste ew binçîneye ke mrov beser mrovda serwer dekat, lenaw bibrêt; herwa herdem rûnim kirduwetewe, ke prrolîtêrekan, wek tak, le borijwakan baştir nîn, be heman şêwe ke bellgekan nîşanî deden, katêk ke krêkarêk berrêkewt be rêwişwênî dewllemendî û fermanan degat, wek borijwazîyekî asayî reftar dekat, bellku xraptrîş.

weha derbrîngelêk şêwênrawn û hellgêrdrawnnetewe, lelayen çapemenîyekanewe xrap lêkdranewe û hoy eweş rûne.

ئەرکی چاپەمەنى بەکرېگىراو، پارىزگارىيە لە بەرزەوھەندى پۆلىس و چەپاولگەرەن، شاردنەوھى سروشتى راستەقىنەى ئەنارکىزمە لە خەلک و ھەولدان بۆ متمانەدان بە داستانگەلک لەمەر ئەنارکىستەکان کە بە پکاوى و تىکدەریان دەچوین؛ چاپەمەنىيەکان ئەو ھەك ئەرکک ئەنجامدەھەن، بەلام ئیمە دەبیت دان بەوھدا بنین، کە ئەوان زۆر جار لە نیازپاکىيەو، لە نەزانى و سادەى ديارەو ئەنجامى دەھەن. لەو کاتەوھى کە رۆژنامەگەرى، ھەك پيشەيەك، تا ئاستى کار و کاسبى دابەزىو، رۆژنامەگەرەن ئەك تەنیا ھەستە مۆرالىيەکانیان لەدەست داو، بەلکو، ھەروا پاکی ھزريشيان لەدەستداو، ئەوھى کە بابەتيك نەزانن، لەبارەيەو نەدوين.

با واز لە نووسەرەنى پینووس بەکرېگىراو بەینین و لەمەر کەسانیک قسە بکەین، کە ھزريان لەتەك ئیمە جياوازه و زۆر جار تەنیا لە شىوازى دەربرپىنى باوھەردا، بەلام ھىشتاکە دۆستى ئیمەن، چونکە ئەوانە راستگويانە ئامانجيان ھەمان ئامانجە کە ئیمە ھەمانە.

سەر سوپمان لەو کەسانەدا نابەجیيە، ئەوھەندەى کە بىرى لیدەکەمەو ھاخەيە. ئەوان ناتوانن لەبەرچاوى نەگرن کە پەنجا سألە من لەمەر ئەم پرسانە دەلیم و دەنوسم و لەمەر ئەم پرسانە سەدان و ھەزاران ئەنارکىستى تر ھاوکات لەتەك من و پيش منیش قسەيان کردووە.

با فرەتر لەمەر جياوازی بیروباوهر قسە بکەین.
ئەوان کەسانیک لایەنگرى کرێکار، کە لە دەستانى قلیشاو و

erkî çapemenî bekrêgîraw, parêzgarîye le berjewendî polîs û çepawilgeran, şardnewey sruştî rasteqîney enarkîzme le xellk û hewilldan bo mitmanedan be dastangelêk lemerr enarkîstekan ke be rkawî û têkderyan deçwênin; çapemenîyekan ewe wek erkêk encamdeden, bellam ême debêt dan beweda bnêyn, ke ewan zor car le nyazpakîyewe, le nezanî û sadeyî dyarewe encamî deden. lew katewey ke rojnamegerî, wek pîşeyyek, ta astî kar û kasbî dabeziwe, rojnamegeran nek tenya heste morrallîyekanyan ledest dawn, bellku, herwa pakî hizrîşyan ledestdawe, ewey ke babetêk nezanin, lebareyewe nedwên.

ba waz le nûseranî pênuş bekrêgrîraw bhênîn û lemerr kesanêk qse bkeyn, ke hizryan letek ême cyawaze û zor car tenya le şêwazî derbrînî bawerrda, bellam hêştake dostî êmen, çunke ewane rastgoyane amancyan heman amance ke ême hemane.

sersurman lew kesaneda nabecêye, ewendey ke bîrî lêdekemewe saxteye. ewan natwanin leberçawî negrin ke penca salle min lemerr em pirsane dellêm û denûsim û lemerr em pirsane sedan û hezaran enarkîstî tir hawkat letek min û pêş mnîş qseyan kirduwe.

ba fretir lemerr cyawazî bîrubawerr qse bkeyn.

ewan kesanyêkin layengrî krêkar, ke le destanî qllîşaw û

زەخمىندا بوونىكى خىيالىي بەھرىمەند لە ھەموو شاياندارىي و باشىيەك وينا دەكەن؛ ئەگەر كەسەك بوپىت لەمەر مەروڧ و مەروڧايەتى قەسە بىكەت، ئەوان ۋەك تەكشكەۋىك بەناۋى پىرۋىزى پىرۋىتارىاۋە، نەزەزايەتى بەرامبەر دەردەپىن.

ھەنۋەكە، پەستىيەكەي ئەۋەيە كە مەزۇو پىرۋىتارىاي كىرۋە بە ئامرازى بىنەپەتى ئالۋىگۈرى كۆمەلەيەتى داھاتو؛ ئەۋەي كە جەنگ لەپىناۋ جىگىرى كۆمەلگەيەك كە تەۋاۋى نەۋەكانى مەروڧ تەيىدا ئازاد و لە گەشت ئامرازەكانى ئازادى پادەربىپىن بەھرىمەندىن، دەپىت لە بىنەپەتەۋە پەشت بە پىرۋىتارىا بەستەت.

ھەروا ئەۋەپۇكە كەلەكەبوونى سەرىچاۋە سىرۋەستىيەكان و سەرمایە بەرھەمى كارى نەۋەكانى پەبوردو و ئىستايە، كە ھۆكەرى بىنچىنەيى مەكەچى جەماۋەر و ستەمە كۆمەلەيەتەيەكانە؛ سىرۋەستىيە بو كەسانىك كە ھىچ شەتەكەيەن نىيە، ھەر لەبەر ئەۋەشە پەستەخۇ و ئاشكەراتر ھۆگىرىيان بو ھاۋبەشكەردى ئامرازەكانى بەرھەمەيەن ھەيە و دەبەنە ھۆكەرى سەرىكەي لەناۋەردى پەداۋىستى خاۋەندارىتى. لەبەر ئەم ھۆيەيە كە پەۋى قەسە و پەگەندەي ئىمە فەرتەر لە پىرۋىتارىايە، لە لايەكەي تەرۋە ھەلۋەرجى زىيانىان بە گەشتى بوپان دىزار دەكەت، كە پەش بەكەۋن و داخۋاستە بالەكانىان بەدەستەيەن. بەلام ئەمە نەبەتە ھۆي ئەۋەي، كە ئىمە بىكە لە ھەزار، لەبەر ھەزاربوونى درۋست بەكەين؛ ھەروەك ھۆيەكەش نىيە بو ئەۋەي كە ۋى بەۋ باۋەپە ھان بەدەين، كە ئەۋ خۇي لە خۇيدا لەپەشتەرە،

zexmînda bûnêkî xwayî behremend le hemû şayandarîy û başîyek wêna deken; eger kesêk bwêrît lemerr mrov û mrovayetî qse bkat, ewan wek têkişkawêk benawî pîrozî prolîtaryawe, narrezayetî beramber derdebrîn.

henûke, rastîyekey eweye ke mêjû prolîtaryay kirduwe be amrazî bnerretî allugorrî komellayetî dahatû; ewey ke ceng lepênaw cêgîrî komellgeyek ke tewawî newekanî mrov têyda azad û le gişt amrazekanî azadî raderbrîn behremendbin, debêt le bnerretewe pişt be prolîtarya bbestêt.

herwa ewroke kellekebûnî serçawe sruştîyekan û sermaye berhemî karî newekanî raburdû û êstaye, ke hokarî binçîneyî milkeçî cemawer û steme komellayetîyekane; sruştîye bo kesanêk ke hîç ştêkyan nîye, her leber eweşe rastexo û aşkratir hogrîyan bo hawbeşkirdnî amirzaekanî berhemhênan heye û debne hokarî serekî lenawbirdnî pêdawîstî xawendarêtî. leber em hoyeye ke rûy qse û pagendey ême fretir le prrolîtaryaye, le layekî trewe helumercî jyanyan be giştî boyan dijar dekat, ke pêş bkewn û daxwaste ballakanyan bedestibhênin. bellam eme nabête hoy ewey, ke ême btêk le hejar, leber hejarbûnî drust bkeyn; herwek hoyekîş nîye bo ewey ke wî bew bawerre han bdeyn, ke ew xoy le xoyda lepêstre,

ئەوھى كە بەدلنپايىيەۋە رېۋشۋىنى ۋى لە شاياندارىيەۋە نايت يا
 ويستى ئەو مافە بەو نادات، كە لەتەك كەسانى تردا خراپ
 رەفتار بكت، بە ھەمان شېۋە كە كەسانى تر بەرامبەر بە ئەو
 خراپ رەفتارىيان كىردوۋە. سەركوتگەرى دەستە قلىشاۋىيەكان (كە
 بەكردوۋە ھىشتاكە سەركوتگەرى كەسانىكى دەستەبژىرە و چىتر
 دەستانى قلىشاۋىيان نىيە، ئەگەر پىشتىرش ھەيان بوۋىت)،
 كەمتر توندوتىز و ترسناكتىر نايت و بە بەراورد بە سەركوتگەرى
 دەستانى دستكىشپۇش كەمتر شەرەنگىزانەتر نايت. تەنانەت
 لەوانەيە كەمتر پوون و زياتر بىيەزىيانەتر بىت: ئەمە تەۋاۋى
 شتەكەيە.

ھەژارى كاتىك لە نەۋەيەكەۋە بۆ نەۋەيەكى تر درىژەى دەبىتەۋە،
 شتىكى ترسناكتىر نەدەبوو، لەۋەى كە ھەيە، ئەگەر خوى
 درندانەى مۆپالى و زىانى مادی و نالەبارى جەستەيى بەرھەم
 نەھىنايە. ھەژاران كەموكورتى جياۋازترىان لە كەموكورتى چىنە
 بەرتەرەكان ھەيە، كە لە دەۋلەمەندى و دەسەلاتەۋە
 سەرچاۋەيان گرتوۋە، بەلام لەۋەى ئەۋان باشتىر نىيە.

ئەگەر چى بۆرژۋازى كەسانى ۋەك Giolitti و Graziani و تەۋاۋى
 لىستى دوورودرىژى ئەشكەنچەدەرانى مرقۇايەتى، لە
 داگىركەرانى گەۋرە و خاۋەنكارانى بچوۋكى زالوۋئاسا و
 چاۋچنۆك، پىك بەينىت، كەسانى ۋەك Reclus، Cafiero و
 Kropotkin و زۆرىكى تىرش بەرھەم دەھىنىت، كە لە ھەموو
 سەردەمىكدا بەرتەرىيە چىنايەتىشان دەكەنە قوربانى ئامانچىك.
 ھەروا ئەگەر چى پىرۋىتارىا پالەۋانان و گىانبەخشانى زۆرى بە

ewey ke bedillnyayyewe rêwişwênî wî le şayandarîyewe nayêt ya wîstî ew mafe bew nadat, ke letek kesanî tirda xrap reftar bkat, be heman şêwe ke kesanî tir beramber be ew xrap reftaryan kirduwe. serkutgerî deste qllîşawîyekan (ke bekirdewe hêştake serkutgerî kesanêkî destebjêre û çîtir destanî qllîşawîyan nîye, eger pêştrîş heyana bûbêt), kemtir tundutîj û trisnaktir nabêt û be berawird be serkutgerî destanî distkêşpoş kemtir şerengêzanetir nabêt. tenanet lewaneye kemtir rûn û zyatir bêbezîyanetir bêt: eme tewawî ştekeye.

hejarî katêk le neweyekewe bo neweyekî tir drêjey debêtewe, ştekî trisnaktir nedebû, lewey ke heye, eger xuy drrindaney morralî û zyanî madî û nalebarî cesteyî berhem nehênaye. hejara kemukurtî cyawaztiryan le kemukurtî çîne bertereke heye, ke le dewllemendî û desellatewe serçaweyan girtuwe, bellam lewey ewan baştir nîye.

eger çî borijwazî kesanî wek Giolitti û Graziani û tewawî lîstî dûrudrêjî eşkencederanî mrovayetî, le dagîrkeranî gewre û xawenkaranî bçûkî zalûasa û çawçnok, pêk bhênît, kesanî wek Reclus, Cafiero û Kropotkin û zorêkî trîş berhem dehênêt, ke le hemû serdemêkda berterîye çînayetîşan dekene qurbanî amancîk. herwa eger çî prrolîtarya pallewanan û gyanbexşanî zorî be

بزاڤى پزگارى مروّىي بهخشيوه و دهبهخشيّت، ههرواش پاسهوانان، بكوژان و دژهخونان له هاوچينانى خوشببيهوه له خودى پروډليتاريآوه سهر دهردههينن، كه بهبى ئهوانه سهركونگهري بوژروازى تهنانهت بو پوژيكيش نهيدهتوانى بهردهوام بيّت.

چون دهتوانريّت نهفرهت بگوډريّت به بنهماى دادوهري و گيانى فيرياريى ئهم پيداويستيه، له كاتيكا ئاشكرايه كه توندوتيزى له ههـموو جيّكه ههيه و به هوگهليكهوه بهستراوتهوه، كه واوهترن له ويست و ليپرسراوهتى تاكهكهسيى؟

ئهگهر خهباتى چينايهتى به واتاي خهباتى بههرهكيشكراوله درى بههرهكيشگهر بو لهناوبردنى بههرهكيشى بيّت، بهيّن خهباتى چينايهتى وهك ئارهزووهكانى ئيمه بيّت. ئهم خهباته ريگهيهكه بو ههـلخپانى مادى و ئاكارى و ههروهها بنهپهتيرين هيّزى شوڤشه، كه دهكريّت پشتى پيهستريّت.

بوار مهدهن نهفرهت له ئارادا بيّت، لهبهر ئهوهى كه خوشهويستى و دادوهري ناتوانن له نهفرهتهوه سهرههـلـدن. نهفرهت توّله به دواى خويدا دههينّيّت، ههـزى زالبوون بهسهر دوزمندا، پيويستى به زالبوونى بهرتهريى تاكه. نهفرهت تهـنـيا دهتوانّيّت پايهـى ميرايهـتـيهـ (حكومهـتهـ) تازهـكان بيّت، ئهگهر كهـسيك سهرـبـكهـيّت، بهـلام ناتوانّيّت پايهـى ئهـنـاركى بيّت

بهـداخهـوه، دهرکردنى نهفرهتى جهـماوهـرى بههرهـكيـشـكـراوانـيـك

bzavî rizgarî mroyî bexşîwe û debexşêt, herwaş
pawewanan, bkujan û djexunan le hawçinanî xoşîyewe le
xudî proflitaryawe ser derdehênin, ke bebê ewane
serkutgerî borijwazî tenanet bo rojêkîş neydetwanî
berdewam bêt.

çon detwanrêt nefret bgorrdêt be bnemay dadwerî û gyanî
fêyarîy em pêdawîstîye, le katîkda aşkraye ke tundutîjî le
hemû cêyek heye û be hogelêkewe bestrawetewe, ke
wawetrin le wîst û lêprisrawetî takekesîy?

eger xebatî çîneyetî be watay xebatî behrekêşkraw le dji
behrekêşger bo lenawbirdnî behrekêşî bêt, bhêlln xebatî
çîneyetî wek arezuwekanî ême bêt. em xebate rêgeyeke
bo hellixrranî madî û akarî û herweha bnerretîtrîn hêzî
şorrşe, ke dekrêt piştî pêbestrêt.

bwar meden nefret le arada bêt, leber ewey ke xoşewîstî û
dadwerî natwanin le nefretewe serhellden. nefret tolle be
dway xoyda dehênêt, hezî zallbûn beser dujminda, pêwîstî
be zallbûnî berterîy take. nefret tenya detwanêt payey
mîrayetîye (hkumete) tazekan bêt, eger kesêk serbkeêt,
bellam natwanêt payey enarkî bêt

bedaxewe, derkirdnî nefretî cemawerî behrekêşîkrawanêk

كە جەستە و ھەستىيان لەژيىر ئەشكەنجە و بەھرەكيشى
كۆمەلگەدايە، زۆر ئاسانە: بەلام ھەر كات ئەو دۆزەخەى كە تىيدا
دەژين بە پۆشنایى ئامانجىك پۆشن بىتەو، ئىتر نەفرەت
لەنيودەچيىت و ھەزى كلىپەسەندنى تىكۆشان بو چاكە گشتگير
دەبيىت.

لەبەر ئەم ھۆيە، كەسانى كينەدۆز لە نيوان ھاوپييانى ئيمەدا
پەيدا نابن، سەرەراى زۆرى پاگەندەگەرانى نەفرەت. ئەوان وەك
ھۆنەريىك وان، كە باوكى ئاشتى و چاكەيە، بەلام چريكەى
نەفرەت دەخوينيت، چونكە ئەمە ئاسانكارى ھۆنينەوھى ھۆنراوھى
باش (لەوانەشە خراپ) پيەدەبەخشيىت. ئەوان لە نەفرەت دەدوين،
بەلام نەفرەتيان لە خۆشەويستى چى بوو.
لەبەر ئەمە، من خۆشەويستيم بو ئەوانە ھەيە، تەنانەت ئەگەر
ناو و ناتۆرەشم ليىنين.

ke ceste û hestîyan lejêr eşkence û behrekêşî komellgedaye, zor asane: bellam her kat ew dozexey ke têyda dejîn be roşnayî amancêk roşn bêtewe, îtir nefret lenêwdeçêt û hezî killpesendnî têkoşan bo çake giştgîr debêt.

leber em hoye, kesanî kînedoz le nêwan hawrêyanî êmeda peyda nabin, sereray zorî pagendegeranî nefret. ewan wek honerêk wan, ke bawî aşî û çakeye, bellam çîrkey nefret dexwênît, çunke eme asankarî honînewey honrawey baş (lewaneşe xrap) pêdebexşêt. ewan le nefret dedwên, bellam nefretyan le xoşewîstî çê buwe.

leber eme, min xoşewîstîm bo ewane heye, tenanet eger naw û natoreşm lêbnên.

berew Enarkîzm

Erico Malatesta

wergêrranî le farsîyewe:

Hejên



le bllawkrawekanî Sekoy Enarkîstanî Kurdistan
jmare (4) , Ayarî 2010